
ŠVIESA

No. 4

SPALIS - LAPKRITIS - GRUODIS

1970 M.

SUBATVAKARIS. Arūno Tarabildos linoraižinis,

ŠVIESA

The *Light*

Prenumeratos kaina: metams \$1.00
Pavienis numeris 25c.

Politikos, Mokslo, Meno ir Literatūros
Trimėnesinis žurnalas

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 102-02 Liberty Ave., Ozone Park, N. Y. 11417

Entered as second class matter at the Post Office at Jamaica, New York, under the Act of March 3, 1879

Redaktorius Antanas Bimba

No. 4 Spalis - Lapkritis - Gruodis (October-November-December) 1970 XXXVI

TURINYS

Iš "Šviesos" Redakatoriaus Pranešimo. A. Bimba	99
Vilniaus Universiteto Biblioteka Pažymėjo Savo 400-metį. Balys Bučelis	103
Senas Yra Gėrio Siekimas. Apie Kęstutį Domaševičių Vytautas Lomsargis.	105
Susimąščius Apie Pažangą. Poezija. V. Ičius	106
Amerikos Indėnų Vargai. Dr. A. Petrikai	107
Žymus Lietuvos Ateistas. Bronius Jauniškis	110
Upelis ir Akmuo. Danutė Žilaitytė.	112
Kelionė į Laiką (Prologas iš poemos "Laikas ir žmonės"). Poezija.	Vladas Nausėdas 115
Arabų Valstybės Ir Izraelis. D. M. Šolomskas	116
Švilpautinė Kalvio Dainelė. Poezija. Nijolė Vaitienė	117
Kaip Giedra Po Tamsos... Inocentas Jasilionis.	119
Lietuvių Kalbotyros Pradininkas. Knygos. Augustas Tamaliūnas	120
Gyvenimo Labirintai. Knygos. Augustas Tamaliūnas	121
Studija Apie Lietuvių Romaną. Knygos. Augustas Tamaliūnas	122
Lietuvių Liaudies Vaikų Dainos. Knygos. Augustas Tamaliūnas	123
Tėviškė. Poezija. Juozas Ruzgys.	123
Louis Armstrongas. Juozas Slėnys	125
Lietuvos Kurortinė Ateitis. Vida Gavelienė.	126
Snaigė. Poezija. Nijolė Siaurytė	127
Išeinant. Poezija. Stasys Jonauskas	127
LLD Reikalais. Ieva Mizarienė	128

Is "Šviesos" redaktoriaus pranesimo

Lietuvių Literatūros Draugijos 11-ajam suvažiavimui

1970 m. rugpiūčio 20 dieną Detroit, Mich.

Draugės ir draugai,

Šiomet mūsų žurnalui "Šviesa" sukanka trisdešimt šešeri metai ir trisdešimt ketveri metai kaip man tenka garbė jį redaguoti. Nesakysiu, kad mūsų "Šviesa" yra ilgiausiai išgyvavęs žurnalas pasaulyje, bet jeigu paimsime tik lietuvius, tik lietuvių tautą, tai bene taip ir bus. Nežinau lietuvių kalba kito žurnalo, kuris be mažiausios pertraukos būtų išgyvavęs 36 metus. Laikykite tai pasigyrimu, bet negalėjau nutylėti ir iškęsti. Atleisite!

Šis pranešimas trumpas, ir noriu jį pradėti pastabomis, kurios buvo padarytos "Šviesoje", kai mes minėjome jau 30-ąją jos gyvavimo metinę sukaktį. Straipsnyje "Mūsų žvilgsnis į ateitį", pabrėžęs, kad mes "Šviesą" pradėjome leisti tada, kai dauguma mūsų buvome palyginamai jauni, tvirti, "pačiame amžiaus gražume vyrai ir moterys", ir pasidžiaugęs, kad mes pajėgėme žurnalą leisti ir išlaikyti per tris dešimtmečius, sakiau:

"... O šiandien? Turime prisipažinti, kad tie trisdešimt metų baisiai praretino mūsų senosios kartos gretas, tiesiog nušlavė daug įvairių draugijų ir klubų. Tai visa tiesa, ir tai labai liūdna. Nereikia nė sakyti, jog tokia padėtis sudaro puikiausią dirvą plisti pesimizmui, kartais net beviltiškumui. Neretai išgirstame balsą: "Viskas baigta! Tuščia bekalbėti apie ateitį!"

Bet mes esame pažangūs žmonės. Mes niekad nebuvo, kad ir sunkiausiais laikais, kad ir tamsiausiais laikais, beviltiški pesimistai. Jais negalime būti ir šiandien. Mums ir dabar toli gražu negali būti viskas baigta, ir toli gražu nėra viskas baigta. Mes privalome, mes turime nesiliauti žiūrėję į ateitį, kalbėję apie ateitį, svajoję ir sapnavę apie naujus žygius, naujus darbus, naujus uždavinius..."

Su nukreiptomis akimis taipgi į ateitį, drg. Rojus Mizara tame pačiame 1964 metų "Šviesos" 1-ajame num. straipsnyje "Trisdešimt metų", rašė: "Nutarimas leisti "Šviesą" buvo padarytas 1933 metais ir man buvo pavesta, su talka kitų, "Šviesą" redaguoti. Redakcinė komisija įėjo: J. J. Kaškiaučius, S. Sasna, V. J. Senkevičius ir A. Bimba.

Jei man kas tuomet būtų pasakęs, kad 1964 metais mes visi tuolaikinio kolektyvo nariai būsime gyvi, kad žurnalas tebeišsivadins ir mes džiaugsimės 30-ąja metine sukaktimi, vargiai būčiau tikėjęs būtų atrode, kad pranašystė per daug jau drąsi!"

Būtų netiesa ir savęs apgaudinėjimas sakyti, kad per šiuos paskutinius šešerius metus istorijos ratas pasisuko atgal ir kad šiandien mūsų Amerikos lietuvių pažangiajame judėjime viskas geriau ir šviesiau, negu buvo tada, kai mudu su Rojumi džiaugėmės. Priešingai: šie šešeri metai toliau negailestingai retino mūsų gretas ir laidojo LLD kuopas ir kitas pažangias organizacijas. Iš minėto pirmojo "Šviesos" redakcijos kolektyvo gyvųjų tarpe jau nebėra paties Rojaus; Kaškiaučiaus ir Senkevičiaus. Koks baisus nuostolis! Tik mudu su drauge Sasna dar tebeskaitome save gyvais.

Šie šešeri metai iš gyvųjų tarpo iššlavė šimtus, šimtus puikių, veiklių, nuoširdžių draugų ir draugių. Taigi, jeigu prieš šešerius metus buvo pagrindo ir reikėjo sakyti, kad "tokia padėtis sudaro puikiausią dirvą plisti pesimizmui, kartais net beviltiškumui plisti dirva dar "derlingesnė". Ir negali būti nė kalbos, jog daugelyje mūsų draugų, aš bijau pripažinti, pesimizmas virsta gan pavojinga liga.

Nežiūrint į tai, nepaisant to, leiskite man kalbėti apie ateitį, apie dar nebaigtus darbus, apie naujus darbus, apie griežtą atmetimą siūlymų ir balsų, kad mums tik belieka pradėti viską, ką esame nuveikę ir pasiekę, laidoti. Aš visuomet panašia proga sakydavau, kad išlaikymas to, ką turime, dar metus, dar kitus, yra didžiulis pažangaus judėjimo laimėjimas. Jei prieš šešerius metus ir vėliau būtumėm nuleidę rankas, pasitraukę iš kovos ir pastangų lauko, iš tikrųjų seniai nebebūtų buvę nei mūsų organizacijų, nei spaudos. Ar mes šiandien jaustumės geriau, stipresni ir sveikesni? Ar ant mūsų pečių metų našta būtų lengvesnė? Kaip tik priešingai. Labai galimas daiktas, kad ne vienas mūsų, belaidodami mūsų organizacijas ir spaudą, būtumėm jau ir save pasilaidoję. Mūsų amžiaus žmonėms geriausias sveikatai ir gyvenimui prailginti laidas yra rūpinimasis judėjimu, pagal išgalę dalyvavimas veikloje!

Aš taip pats jaučiuosi ant savęs. Aš manau, kad ir dauguma jūsų, dalyvaujančių šiame suvažiavime, lygiai taip jaučiatės. Nėra baisesnio dalyko kaip pavirsti gyvu lavonu. Nėra didesnio savęs nusibaudimo kaip pasitraukimas iš visuomeninės veiklos, kol dar gali pastovėti ant kojų.

Taigi, kaipgi su žurnalo "Šviesa" ateitimi? Girdisi balsų, kad jau laikas jį uždaryti.

Pasakysiu jums, draugai, didelę paslaptį, kad kiekvieno "Šviesos" numerio išleidimas man yra beveik lygus danties ištraukimui. Bet pirmoje vietoje ir vyriausiai — dėl techniškų sunkumų. Kaip žinia, "Šviesos" mūsų pačių spaustuvė jau seniai nebespausdina. Turime duoti kitur. O ten? Nežinai, kada priduoti raštai pamatys dienos šviesą. Nes ir ten bėda. Raginimai ir prašymai nieko nereiškia... Ir tuos sunkumus nugalėti perspektyvos nėra geriausiasios.

Nežiūrint to, kol dar literatūriniai ir finansiniai pajėgiame, "Šviesos" leidimo sulaukyti nereikėtų. Finansinės bėdos, rodos, neturime. Literatūros Draugija finansiškai tebėra pajėgi — ir knygą duoti nariams, ir žurnalą leisti. Sulaukymas arba uždarymas būtų žingsnis atgal. Kol kas, man atrodo, jo nereikėtų žengti. Bet, žinoma, čia yra vieta šį klausimą svarstyti, išgirsti jūsų, draugės ir draugai, nuomones. Turint jūsų nuomonę arba patarimus, Centro Komitetui būtų lengviau orientuotis. Reikia žinoti, kad Centro Komitetas jau senokai kasmet "Šviesos" leidimą persvarsto. Neabejoju, kad jis taip padarys ir pradžioje 1971 metų.

Kaip su "Šviesos" reikalingumu ir vaidmeniu? Ar ji mums reikalinga? Ar ji tebevaidina teigiamą vaidmenį Literatūros Draugijos veikloje ir bendrai pažangiajame Amerikos Lietuvių judėjime? Kaip atsilieptų į narių morale, jeigu jie "Šviesos" nebegautų? Tai klausimai, kuriais bent man labai norėtūsi išgirsti jūsų nuomonę.

Taip pat, žinoma, norėtūsi gauti jūsų pastabų dėl žurnalo turinio. Mes stengiamės jį padaryti patraukliausiu ir įvairiausiu.

Žinoma, tik vienomis mūsų pačių Amerikos pažangiųjų lietuvių žurnalistinėmis jėgomis jokių būdu nebegalėtume mūsų žurnalo išleisti tokiu, kokiu jis yra. Mūsų giliausia padėka turi būti reiškiamą Tarybų Lietuvos rašytojams ir žurnalistams. Tik jų nuoširdžios talkos ir bendradarbiavimo dėka "Šviesa" pasilaiko gan aukštam dabartiniame lygyje. Neabejoju, kad jie bus su mumis ir mums padės ir ateityje, jeigu "Šviesos" leidimo nenutrauksime.

Kaip matote, šiame pranešime nieko nekalbu apie šių dienų didžiąsias problemas, kurios stovi prieš Amerikos lietuvių pažangiųjų judėjimą, prieš Amerikos ir viso pasaulio darbo liaudį. O tų problemų daug ir jos labai didelės, kai kurios labai baisios. Tik paimkime Vietnamo karą. Amerikiečiai jauni vyrai vardan Amerikos imperializmo grobiškių interesų tebelieja savo ir vietnamiečių kraują Vietnamo džunglėse. Ir galo nesimato. O čia namie infliacija ir nedarbas vis skaudžiau smaugia Amerikos darbo liaudį. Ir reakcija vis aukščiau kelia galvą. Tai visa mums labai svarbu. Tai visa mus skaudžiai paliečia.

Taip pat būtų galima ir gal reikėtų šis tas pasakyti apie įvykius socialistiniame pasaulyje, o ypač apie troškimus, siekimus ir laimėjimus mūsų gimtojo krašto darbo liaudies, kuri šiemet taip iškilmingai ir garbingai švenčia savo išsilaisvinimo 30-ąją metinę. Bet aš norėjau jūsų dėmesį sukcentruoti į "Šviesos" reikalus, todėl, kad, kaip sakyta, kai kurie mūsų draugai labai abejingi dėl žurnalo ateities. O gal jie teisūs? Ką jūs manote?

A. BIMBA

LLD XI suvaziavimo delegatai, 1970 m. rugpiučio mėn. 20 d.
Detroito Lietuvių Klube, Detroit, Mich.

VILNIAUS UNIVERSITETO BIBLIOTEKA PAŽYMĖJO SAVO 400-METI

NUO ŽYGMANTO AUGUSTO IKI MŪSŲ LAIKŲ

Tai antra tokia didelė sukaktis mūsų kultūros istorijoje. Pirmąją šventėme prieš 23 metus. Tąsyk jubiliatu buvo Mažvydo "Katekizmas", — pirmoji lietuviška knyga, tomis dienomis irgi sulaukusi 400 metų.

Dar kartą su gilia pagarba buvo prisimintos Žygimanto Augusto dovanos. Juk tai jis savo testamente 1570 metais pareiškė: "... Taip pat knygas, kurios šiuo metu saugomos Lukošiaus Gurnickio, o be to ir kitas, kurios bus pas ką nors, teatiduoda Jūsų Mylistos į jėzuitų kolegiją Vilniuje". Taigi, Žygimanto Augusto dovana kartu su Vilniaus vyskupo Jurgio Albino knygų kolekcija ir davė pradžia dabartinei universiteto bibliotekai.

Iš keturių tūkstančių knygų, kurias Žygimantas Augustas padovanojo kolegijai, dabar teišliko vos keliasdešimt. Dvylika jų saugoma universiteto bibliotekoje ir beveik visas jas matėme jubiliejinėje parodoje. Ši paroda atidaryta restauruotoje šv. Jono bažnyčioje, kurios fasadas iššina į patį didžiausią ir patį gražiausią universiteto kiemą.

Daugelis sakė, kad tai išspūdingiausia paroda apie biblioteką per visą jos keturių amžių istoriją. Toje parodoje matėme pirmąją lietuvišką knygą, pirmąsias lietuvių, slavų ir latvių kalbų gramatikas, išleistas Vilniuje, seniausias rašytines knygas, išžymių žmonių rankraščius ir autografus.

Paroda įrengta centrinėje bažnyčios navoje. Vėliau ji bus perkelta į koplyčias, o pati

Naujosios mokslinės bibliotekos saugyklos atidarymo iškilnėse kalba universiteto rektorius profesorius J. Kubilius.

K. Liubšio nuotrauka

bažnyčia bus paversta studentiškių iškilmių rūmais. Kaip ir katedroje, čia žadama ruošti koncertus. Bet tai bus tada, kai meistrai restauruos vargonus.

Paroda nuodugniai supažindino su bibliotekos istorija nuo Žygimanto Augusto laikų iki šių dienų...

ĮKURTUVĖS SENUCSIUOSE RŪMUOSE

Penktąjį šimtmetį biblioteka pradėjo įkurtuvėmis. Į pietinį universiteto rūmų sparną, nugriovę kelis senus ir menkaverčius namus, architektai išspraudė naują knygų saugyklą. Ji labai moderni, aprūpinta sudėtingiausiais įrengimais, knygos joje, kaip pasakė bibliotekos direktorius Jurgis Tornau, gali nebijoti nei ugnies, nei drėgmės.

Naujosios saugyklos lentynos priglaudė milijoną ir du šimtus tūkstančių knygų, — daugiau kaip trečdalį visų bibliotekos fondų.

Ten surado prieglobstį ir pirmoji lietuviška knyga, kuri, kaip didžiausia tautos brangenybė, gulėjo atskirame seife senuosiuose universiteto rūmuose.

O architektai ir inžinieriai jau projektuoja antrąją saugyklos eilę. Tada visi trys milijonai bibliotekos knygų atsidurs ant patikimų lentynų, o nuostabios salės, kuriose iki šiol buvo saugomos knygos, vėl pavirs skaitykloėmis ir mokslinio darbo kabinetais.

ĮSPŪDINGA ŠVENTĖ

Tris dienas Lietuva šventė universiteto bibliotekos jubiliejų. Į iškilmes buvo suvažiavę beveik visų Tarybų Sąjungos universitetų atstovai, didžiausių bibliotekų direktoriai ir įžymiausi knygos specialistai, atvyko daug svečių iš užsienio. Kelis šimtus telegramų atsiuntė tie, kurie dėl įvairių priežasčių negalėjo dalyvauti šventėje.

Kolonų salė, kurioje antrąją šventės dieną universiteto rektorius profesorius Jonas Kubilius surengė priėmimą svečiams, lūžo nuo

Bendras jubiliejinės bibliotekininkų konferencijos posėdžio vaizdas.

K. Liubšio nuotrauka

Restauruotoje šv. Jono baznyčioje, kuri taps studentų iškilmių rūmais, surengta paroda apie biblioteką.

K. Liubšio nuotrauka

dovanų. Jas universiteto bibliotekai suvežė iš visų Tarybų Sąjungos kampelių. Atvežė ir padovanojo retų knygų kolekcijas, unikalius albumus, paveikslus, specialiai sukurtus medalius, šilko juostas...

Lietuvos TSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumas biblioteką-jubilietą apdovanojo Garbės raštu, o seniausiems ir geriausiems jos darbuotojams suteikė garbės vardus.

Švenčių dienomis Vilniuje vyko Tarybų Sąjungos bibliotekininkų konferencija. Didžiausią dalį pranešimų konferencijos dalyviai paskyrė Vilniaus universiteto bibliotekos istorijai ir jos reikšmei Rytų Europos kultūriniam gyvenimo.

Taip gražiai universiteto biblioteka pagerbta, tikriausiai, pirmą kartą per 400 metų...

BALYS BUČELIS

Vilnius, 1970 m. rugsėjis

Lapas iš praeities kovų

Senas yra gėrio siekimas

(Pasakoja Vilniaus universiteto docentas
KĘSTUTIS DOMAŠEVIČIUS)

Teisės mokslų kandidatas Kęstutis Domaševičius — žymaus darbininkų judėjimo veikėjo gydytojo Andriaus Jono Domaševičiaus sūnus. 1928 m. jis baigė Kauno Vytauto Didžiojo universitetą. Prieškarinėje Lietuvoje keiliolika metų dirbo teisingumo įstaigose. 1940 m. buvo Liaudies Seimo vyriausiosios rinkimų komisijos pirmininko pavaduotojas. Tarybų valdžios metais yra buvęs teisingumo ministru, Vilniaus universiteto teisės fakulteto dekanu.

Pedagogas, mokslininkas ir visuomenės veikėjas Kęstutis Domaševičius gerai pažinojo daug žymių prieškarinių Lietuvos inteligentų, su jais artimai bendravo. Betarpiški jo kontaktai ir su Tarybų Lietuvos inteligentija, ypač universiteto profesūra, studentais.

— Jūsų požiūrių formavimuisi, be abejo, didelės įtakos turėjo tėvo plati ir turtinga visuomeninė veikla, padėjusi susirasti savo vietą gyvenime. Bet juk kelių į nūdieną buvo daug ir įvairių. Norėtume, kad grįžtumėte į anuos metus, į savo kartos jaunystę.

— Užsiminėte apie tėvą daktarą Domaševičių. Jis buvo K. Didžiulio, V. Mickevičiaus-Kapsuko, Z. Aleksos-Angariečio, J. Šliupo, L. Janavičiaus, J. Mačio-Kėkšto ir kitų bendražygis. Tai buvo skirtingų pažiūrų ir visuomeninės padėties žmonės, bet tėvas su jais bendravo, susitikinėjo ir palaikė artimus ryšius.

Tiesa, minėtieji nacionalinio judėjimo ideologai ir socialdemokratai ne visi tapo marksistais, bet jie buvo pirmieji Lietuvoje artojai tos dirvos, kurioje mūsų darbininkų klasė pradėjo bręsti ir pagaliau tapo savarankišku politiniu veiksmu.

Mano tėvas Andrius Domaševičius nuėjo Lietuvos marksistų leniniečių V. Mickevičiaus-Kapsuko, Z. Aleksos-Angariečio, P. Eidukevičiaus ir kitų keliu. Ir man yra tekusi laimė kartu su tėvu dalyvauti susitikimuose su kai kuriais žymiais revoliuciniais veikėjais.

Daug mūsų akivaizdoje išbandymų ir negandų patyrė tėvas. Bet buvo labai užsispyręs ir pasiryžęs, visuomet sakydavo mums ir rašydavo laiškuose, kad jo idealas — tarnauti žmonėms, pašvęsti jų gerovei savo gyvenimą. Ir savo priesaką jis atkakliai vykdė.

Teisinga, principinga kova, pažangios idėjos visuomet traukia žmones, ir jie vienaip ar kitaip stengiasi palaikyti kovotojus už teisybę reikalą, juos paremti. Mano tėvas buržuazijos valdymo metais, pats nepriklausydamas Komunistų partijai, padėjo išlaikyti Panevėžio rajone Lietuvos Komunistų partijos Centro Komiteto organizatorius, vykdė kitus LKP pavedimus. Arba mano gerai pažįstamas daktaras Perevičius, buvęs Sveikatos departamento direktorius. Vėliau, dirbdamas gydytoju Jurbarke, jis gydė komunistus, daug kuo jiems padėjo. O, žinia, partijai daktaras Perevičius nepriklausė.

Žmonės kentėdavo už pažangias mintis, pažangią veiklą, o žodis "bolševikas" buržuazinių veikėjų lūpose skambėjo kaip keiksmazodis. Taigi faktas, kad nedaug tebuvo komunistų, dar ne viską pasako. Žmonės, ypač inteligentai, negalėjo viešai rodyti savo simpatijų socialistiniams idealams. Bet koks nukrypimas nuo valdžios diktuojamų "normų" buvo laikomas vos ne "mirtina nuodėme". Aš, dirbdamas Kretingoje teisėju, susituokiau

civiliškai, ne bažnyčioje. Vėliau bažnyčioje nekrikštijau sūnaus. Atrodo, asmeniškias reikalas, mano šeimos sąžinės dalykas. Bet už laisvamaniškumą buvau garsinamas visoje apskrityje.

Žinoma, kur kas laisvesni žmonės buvo studentai. Jie savo pažiūras dėstydamo atviriau, burdavosi į vienokias ar kitokias draugijas. Štai viena tokia, būtent studentų socialistų, draugija iki 1926 m. pavasario egzistavo ir Vytauto Didžiojo universitete. Į ją būrėsi kairiosios pakraipos studentai. Čia savo marksistines leninines pažiūras dėstė Arminas, P. Glovackas, B. Pauliukevičius, J. Rankevičius, I. Alšauskas, mudu su broliu Jurgiu ir kiti, aušrininkai V. Karosas, M. Krygeris, Murzaitė, socialdemokratas D. Budrys ir kiti. Draugija neapsiribojo referatų skaitymu ir diskusijų rengimu. Jos nariai dalyvavo darbininkų profsąjunginiame judėjime. Šis laikotarpis susijęs su mano 1924-

1925 metų darbu "Adatos" pagrindinėje profsąjungoje. Profsąjunginio judėjimo vadovai kaip agitatoriai dalyvaudavo darbininkų susirinkimuose, mitinguose.

1925 m. pavasarį, K. Poželos iniciatyva, buvo įsteigta Komunistų partijos vadovaujama studentų marksistų draugija "Atžala", kuri pagyvino ir pratęsė kairiosios pakraipos studentų veiklą. Fašistų valdžiai 1928 m. draugiją uždarius, 1930-1932 metais marksistinių lenininių pažiūrų studentai susibūrė į "Auroros" draugiją.

"Literatūros" ir "Knygos" knygynuose, nors ir nelengvai, buvo galima įsigyti Tarybų Sąjungoje leidžiamos grožinės, politinės ekonomijos, filosofijos ir kitokios literatūros.

Štai tokiomis sąlygomis augo ir brendo mano karta.

Kalbėjosi VYTAUTAS LOMSARGIS

SUSIMASČIUS APIE PAŽANGĄ

Kai giedrą naktį rugsėjo susimąstai:
Kiek mirga pasaulių tolybėj aukštai!
Ir klausi save nustebęs, suglumęs,
Ar buvo tik paprastas atsitiktinumas,
Kad iš saulės ugninės ištiško planetos
Skrietį aplinkui takais nužymėtai?

Kai stebi, kaip iš vulkano plūsta lava,
Ir vėl apstulbęs, nustebęs, klausi save,
Ar, plutai atausus, savaimė, netyčia
Krūvon susimetę atomai mažičiai
Suvėrė, sunarstė didingą gyvybę,
Duodami tobulėt perspektyvą beribę?

Kai milijoninį miestą iš lėktuvo regi,
Tave vėl mintis nutvilko staigi:
Gal tie žiburiai, tie namai - lyg pelėšiai,
Atsiradę tarp kitko, kai žemė atvėso,
Ir juos gali užliet, užgožt banga lavos,
Kosmose žvaigždei kokiai atsipalaidavus?

Ir klausia žmogus smalsiai be atvangos:
Kur veda jį kelias didžios pažangos?
Ar yra koks nors nustatytas jai tikslas?
Ar tai tik mirażas, apgaulė, žaltvykslės?
Ar viską globia klaidus atsitiktinumas
It kibirkštis zigzagai išnykstančiuos dūmuos?

O gal, jei mūs norai, troškimai yra ta jėga,
Kuri neša mus priekin it galinga banga,
Tai, į juos įsiklausę, gal galime spėti,
Ką lemta žmogui pasiekti planetoj?
Ir gal mūsų godos, svajonės skrajūnės
Ir yra atspindys jai žadėtų viršūnių?

Gal noras visatos viešpačiu tapt,
Begalybę Laiko ir Erdvės suprast,
Gal troškimas įveikt mirties klaidų smurtą,
Teisybę ir tvarką, harmoniją kurti -
Ir yra ta didi, patraukli, pranašystė,
Kurią išsipildysiant lemta išvysti?

V. IČIUS

AMERIKOS INDĖNŲ VARGAI

DR. A. PETRIKA

Amerikos indėnai (indijonai), tie tikrieji amerikoniai, skriaudžiami labiau, negu negrai ar kinai. Jų rasės žmonės šiame kontinente gyvena nuo neatmenamų amžių. Jie buvo šio žemyno valdovai, jie buvo laisvi. Ši žemė, miškai, upės ir kalnai, anglis, aliejus, metalai ir mineralai — buvo jų, indėnų, kol į jų gimtinę įsibrovė ginkluoti baltieji atėjūnai — okupantai ir, ginklo pagalba, juos, beginklius, pavergė. Jų pavergėjai buvo daugiausia anglo-saksai, ispanai, prancūzai. Ko nepaėmė jėga, už menkniekius iš jų išviliojo bilijonus (milijardus) akry žemės, miškų ir kt. Daugumą indėnų išžudė, jų turtą pasigrobė. Manhattan salą (New Yorką), pav., okupantai už kelis dolerius ir blizgučių saują "nupirko".

Norėdami savo sąžinę "apgryninti" (kaip geri krikščionys), kad istorija jų nevadintų žudikais, plėšikais ir vagimis, atėjūnai neva sudarė su indėnais "sutartis", kurių patys nesilaikė. Sutartyse pažymėtas indėnų žemes vienokiu ar kitokiu būdu iš jų atėmė ar išviliojo.

Praeitą rudenį šiaurės rytų srities Amerikos indėnai turėjo savo suvažiavimą ir viešai pasmerkė Vidaus reikalų sekretorių-ministrą už jų skriaudas.

Pirmiausia, indėnai buvo suvaryti į rezervatus — draustinius, iš kurių jiems nebuvo leista išeiti. Vėliau, kai kurie rezervatai panaikinti, indėnai "išlaisvinti". Dalis rezervato žemės išdalyta pavieniams indėnams, o geriausios žemės plotai, kaip "perviršis", parduoti baltiesiems. Indėnai "civilizuoto" biznio nesupranta, tad nė asmeninio turto nevertina. Jie niekad nuosavos žemės neturėjo, viskas buvo bendruomenės.

Tad ir gautąją žemę pusdykiai pardavė sukčiams spekuliantams, o patys liko be nieko.

Į baltųjų amerikiečių bendruomenę jie neįsiliejo. Dalis jų prisišliėjo prie kitų, dar neišardytų rezervatų, kiti skurdo ir badavo. Kai kurie įsidarbino pramonėje, bet tokių buvo nedaug; dauguma pasidavė likimo valiai.

Vidutinis indėno amžius — 46 metai, kai baltieji žmonės gyvena iki 80 metų ir ilgiau. Indėnus anksti į kapą nuvaro ligos ir sunkios gyvenimo sąlygos. Jie per metus uždirba vidutiniškai tik apie \$1,500, kai valdžios pripažintas metinio uždarbio minimumas — \$3,500. Jų butai dažniausiai primityvūs, be jokių patogumų ar sanitarinių įrengimų. Džiova juos skina, kaip dalgis žolę!

INDĖNŲ TURTAI IR ATEITIS

Kadaise 315 skirtingų indėnų genčių 26-se valstijose turėjo apie 52 bilijonu (milijardų) akry žemės. Dabar jos liko tik maža dalis. Jeigu indėnai nesusipras ir nesioorganizuos — jie praras ir likusią žemę! Bet jau atsiranda ir tarp jų toliau numatančių vadų, ir jie pradeda ieškoti savo rasės identiteto ir parodyti, kad ir jie yra žmonės bei piliečiai. Dar, palyginti, visai neseniai — 1924 m. — indėnams pripažinta mūsų krašto pilietybė. Dabar jau ir jie pradeda reikšti šūkį: "Red Power", reikalauti jiems priklausomų teisių. Alkatrazo salą (San Francisko įlankoje), kurioje seniau buvo federalinis kalėjimas, indėnai jau eksproprijavo; ten jie nori įruošti savo genties kultūros centrą. Minėtoji sala tuščia, priklauso centrinei valdžiai, tad ši ir galėtų pavesti ją indėnų rasės bendruomenei.

Tačiau valdžia su tuo nesutinka, ji nori ten padaryti parką, o indėnus išvaryti.

Nevados valst. indėnų rezervate yra didžiulis Piramidės ežeras, kurin suplaukia keletas kalnų upelių. Dabar buvusio ežero ploto 40,000 akrų paversta dumblynu, nes upelių vandenį Nevados ir Kalifornijos valstijų valdovai nukreipė kitur ir ežero vandens lygis nukrito 152 pėdas.

1924 m. Arizonos valstijoje suprojektuota Coolidge užtvanka ("dam"), kurios vanduo buvo pažadėtas Pima genties indėnų rezervato žemei drėkinti. Tačiau užtvankos vanduo atiduotas kitiems gyventojams, o indėnų žemė sausa, kaip pelenai — jiems vandens nėra! Kalifornijos, Oregono ir Nevados valstijų indėnai trokšta vandens, jų žemės virto pūsty-nėmis. Nuo 1871 m. valdžia indėnais nesirū-pina, jų negloboja, ardo jų bendruomenes, juos "laisvina".

Indėnus "išlaisvinti" iš rezervatų (atimti iš jų žemę) rūpinasi ne tik valdžios atstovai bei Kongresas, bet ir įvairios krikščionių misijos. Jos irgi nori indėnus "suindividualinti" bei jų "sielas išganyti". O misionierių yra kaip varnų! Jie dirba išvien su žemės spekuliantais. Spekuliantų ir misionierių politinio spaudimo įtakoje, 1887 m. Kongrese praves-tas t. v. Dawes'o Aktas, kuriuo einant buvo išardyta daugelis rezervatų, o žemės "per-viršis" atiduotas baltiesiems. Tas nuskurdi-no indėnus. Jų tūkstančiai liko be darbo. Iki 1934 m. apie 90 bilijonų akrų indėnų žemės pateko į misionierių ir suktų spekuliantų rankas.

FLORIDOS INDĖNAI

Šiuo metu Floridoje yra apie 1,400 Seminolee (ind. "Laukiniai", kaip briedžiai) genties indėnų, gyvenančių rezervatuose, daugiausia apie Everglades parką-džiungles ir Okeechobee ežerą (yra ir kitų genčių, bet jų mažiau). Jie čia gyvena jau apie 200 metų.

Indėnų giminės būriai apie 1750 m. pradėjo masiškai plaukti į ispanų valdomą Floridą iš britų valdomų kolonijų pietuose. Be to, pas juos iš šiaurės atvykdavo būriai pabėgusių vergų, kuriuos jie globojo. Tai nepatiko Amerikos valdovams ir generolas Andrew

Jacksonas 1818 m. užpuolė Floridą. Sekamais metais Ispanija Floridą perleido amerikiečiams.

Tuomet Floridoje buvo apie 4,000 indėnų, tarp kurių buvo apie 1,400 ginkluotų karių. Amerikonai norėjo atimti iš indėnų derlingus žemės plotus. Kilo karas, kuris, su mažomis pertraukomis, užsitęsė net 7 metus. 1842 m. karo veiksmai buvo nutraukti, tačiau dėl baltųjų agresijos bei gobšumo — jie vėl atnaujinti. Kai 1858 m. buvo baigtas trečiasis karas su indėnais, pastarųjų buvo likę tik apie 150 žmonių. Gyvi išliko tik tie, kurie pasislėpė neižengiamose pietinės Floridos džiunglėse. Valdžia irgi neteko daugiau 3,000 karių. Indėnų vadai žuvo kovose, arba baltųjų kalėjimuose (Osceola ir kt.).

Floridos indėnai smarkiai priešinosi bandymui 1953 m. juos "išlaisvinti", panaikinti rezervatus ir kt. 1957 m. jie susibūrė į savo gentinius sambūrius ir jau veda rasiinę kovą organizuoti. Atsirado jų tarpe drąsių kolegijas baigusiu vadų, kurie vadovauja visai jų žmonių kilmės veiklai. Jaunimas jau netoks, koks buvo prieš 200 metų. Jis domisi mokslu bei mokyklomis, baltųjų sportu ir kt. Jie reikalauja, kad jų rasės ir nepriklausomybės kovų istorija mokyklose būtų dėstoma OBEKTYVIAI, be keršto, pagiežos, pašaipos, pažeminimo ar melo priemaišų. Jie gina rezervatų sistemą ir nori išlaikyti bendruomenės žemę, vienintelį turtą savo rasės rankose. Jie savo rezervatus gina, gerina ir tobulina. Pav., Apači genties indėnai Baltuosiuose Kalnuose užtvenkę upelius, padarė 30 dirbtinių ežerų, jie steigia kurortus bei poilsio namus turistams. Kiti steigia lentpiūves, dirba cementą, auginą gyvulius, dirba žemę ir t. t.

Nors Floridos klimatas nešaltas, tačiau retai kur pamatysi senovinę indėnų palapinę ar šėtrą ("chickee"). Kurie išsigali, stotasi patogesnius butus. Kai kurie turi automobilius.

Floridos indėnų gyvenimas, nors ir kiek pagėrėjo, vis tiek, palyginus su baltųjų standartu, dar gana skurdus. Nemaža jų miršta nuo išvengiamų ligų: plaučių uždegimo, džiuvos, prastos dietos, etc. Solitaras ("hook worm", "tape worm") ypačiai paplitęs, nes jų dauguma vaikščioja basi. Bet jie seka

Amerikos gyvenimą, mokosi iš jo, ir palaipsniui taikosi prie jo.

NESAŽININGAS GESTAS

Š. m. gegužės mėnesio pradžioje valdinė komisija sprendė Floridos indėnų bylą, kuri tęsėsi per 20 metų. Indėnai reikalavo už pagrobtus 29,700,000 akrų žemės \$47,900,000 atlyginimo. Tačiau valdžia indėnams paskyrė tik apie \$12,000,000, t. y. mažiau, negu po pusę dolerio už akrą! Be to, iš tos sumos dar bus atskaityta įvairios "lėšos", "pašalpos" bei "komisai", tad Seminolee indėnams maža kas liks. Tie pinigai tariamai bus išdalyti ne tik Floridos indėnams, bet ir jų genties nariams, išvarytiems į Oklahomos tyr-laukius. Sakoma, jog jų ten yra apie 3,500.

Kad baltieji kolonizatoriai per 150 metų naudojosi indėnų turtu, kad žemės kaina šiuo metu šimtus kartų iškilusi, į tai neatsižvelgiama. Mokama šiuo laiku, o kaina nustatoma tokia, kokia buvo prieš 150 metų! Tai teisybė?! Tokiais gudriais gestais baltieji kolonizatoriai nori nusiplauti nešvarias rankas ir pasakyti, jog indėnams už žemę buvo "atlyginta"!

Valdžios atstovai teigia, jog Floridą jie nuo ispanų "nusipirko". Tačiau ispanai nebuvo indėnų žemės savininkai, tad jos negalėjo nė parduoti. O amerikoniai neturėjo teisės jos pirkti!

Ar Floridos indėnai sutiks su šiuo komisijos sprendimu, ar eis į aukštesnes instancijas "teisybės ieškoti", kol kas sunku pasakyti. Aišku viena, kad jie šiuo dekretu labai nepatenkinti ir nori kovoti!

Ar indėnai, kaip tikrieji amerikoniai, dėl jiems daromų skriaudų, išliks, nežus, ar jie sutirps amerikonizacijos katile ir praras savo rasės identitetą, kol kas sunku pasakyti.

Kai 1851 m. buvo padaryta su indėnais sutartis, Dakotos, Montanos ir Wyomingo valstijų rezervatuose buvo 836,000 akrų žemės. Tačiau valdžia dalį jos atėmė ir atidavė baltiesiems spekuliantams, kolonizatoriams, misionieriams, geležinkelių magnatams ir kitiems, taip, kad 1910 m. jos liko tik apie 321,000 akrų

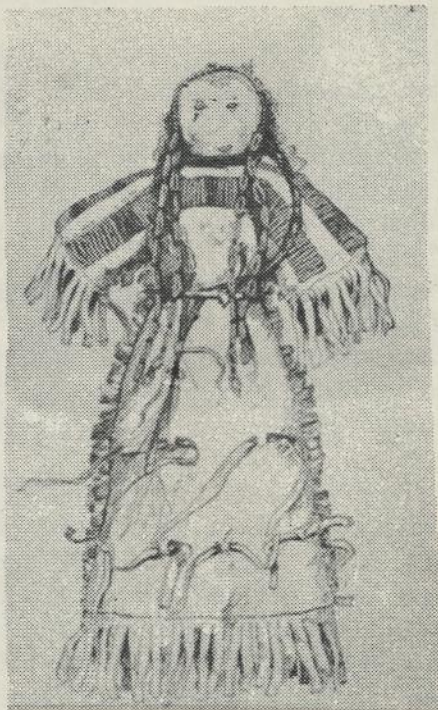
New Yorko valstijoje yra apie 15,000 indėnų; apie 10,000 gyvena rezervatuose, kiti

miestuose. Jie turėjo apie 80,000 akrų žemės. Tačiau valstijos valdžia 1965 m. (už menką atlyginimą) apie 10,550 akrų iš jų atėmė Kinzua užtvankai ir elektros jėginei statyti.

Tačiau N. Y. valstijos indėnai gyvena vis tik, palyginti, kiek geriau, negu kur kitur, nes minėtoji valstija nepavedė indėnų žemės (kaip kitos valstijos) federalinei valdžiai, tad ji nebuvo išskirstyta svetimiesiems. Dalis jų vaikų lanko mokyklas, o kai kuris net universitetą pasiekia. Sunkiau jiems šiaurinėje valstijos dalyje, Kanados pasienyje.

JAV prezidentas Niksonas pataria Kongresui truputį palengvinti skriaudžiamųjų indėnų naštą. Tačiau ar su ta rekomendacija Kongresas sutiks, tai jau kitas klausimas. Šis patarimas, kaip ir ankstesnieji, gali likti tik tuščiu politiniu pažadu!

Ar indėnai, kaip tikrieji amerikoniai, dėl jiems daromų skriaudų, išliks, nežus, ar jie sutirps amerikonizacijos katile ir praras savo rasės identitetą, kol kas sunku pasakyti.

Autentiška indėnų lėlė

BRONIUS JAUNIŠKIS

Žymus Lietuvos ATEISTAS

Pažangieji Amerikos lietuviai dažnai skaito P. Pečiūros ateistinius straipsnius. Kas tas autorius? Panorau skaitytojus su juo supažindinti.

Užsukau pas P. Pečiūrą į namus. Jis gyvena Vilniuje, prie Neries upės, naujame name. Radau jį bežaidžiantį su trejų metų sūnumi.

— Mano Neris turi neblogą balsą, gal ir į muzikus, — tarė Pečiūra. — Tai va, ir traukiame daineles...

Klausiu aš jo, kaip gi visur suspėjat? Ir dėstymas universitete, kasmet po knygutę, daugybė populiarių straipsnių, nuolatinės išvykos į respublikos rajonus su paskaitomis ir dar pagrindinis vaikų auklėtojas.

— Senatvėje su anūkais pailsėsime, o dabar kiek tik jėgos leidžia...

Barbeno stambūs lietaus lašai į didelį langą. Jis pažiūrėjo.

— Lyja, ką gi. Ruduo. Šaltoka, bet repetacijon reikės eiti. Balio Sruogos "Milžino paunksmė", profsajungų kultūros rūmuose statome.

Jam dar tik ketvirtoji dešimtis. O jau virš tūkstančio paskaitų visuomenei perskaitytes, virš poros šimtų populiarių mokslinių straipsnių išspausdinęs, dešimt knygų išleidęs. O jis sako, kad dar tik pradžia, tik rankos pamankštinimas. Ir iš tikrųjų dabartiniu metu jis ruošiasi užbaigti disertaciją apie lietuvių liaudies papročių likimą.

Klausiu aš jo, o kaip Vatikanas reaguoja į Jūsų ateistinę veiklą. P. Pečiūra su jam būdingu humoru atsakė:

P. Pečiūra

— Nežinojau, kad popiežius "Valstiečių laikraštį" skaito.

— Kaip tai? — nesupratau jo.

— Patalpinau jame populiarių straipsnelį, dar pats nespėjau perskaityti, o Vatikanu radijas nervuojasi, pyksta. Dar labiau susijaudino, net kiliotis ėmė, kai "Tarybinis mokytojas" išspausdino mano straipsnį "Raganų laužai Lietuvoje". Taigi, per ateistinius straipsnius mūsų spauda net Romoje populiari darosi. Kreivai Vatikanas žiūri ir į naujai beatgimstančias lietuvių liaudies tradicijas.

Be disertacijos ant jo rašomojo stalo guli dvi naujos knygos jaunimui: "Dievai ir žmonės" ir "Šventumo kilmė". Be to, baigia rašyti jaunimui knygelę apie papročius ir renka medžiagą knygutei apie lietuvių liaudies etiketą.

— Jaučiu skolą savo pradžios mokyklos draugui garsiajam migoniečiui Stuokai Gucevičiui. Apie jį rašė daktarines disertacijas, dramas, o aš svajoju su juo mūsų jaunimą supažindinti.

— Jei neapsirinku, tai jūs šnekat apie garsųjį architektą, Vilniaus katedros ir kitų nuostabių pastatų autorių? Jis gyvena feodalinėje Lietuvoje.

— Tas pats. Žymusis Lietuvos architektas.

P. Pečiūra kupiškėnas, gimęs Starkonių kaime ir pradžios mokyklą lankė Migonyse. Jo mokytojas F. Zikaras, garsus sodininkas, palikęs pėdsakus visoje apylinkėje. F. Zikaras nustebino valstiečius, į auksinį serbentą įskiepydamas juodąjį. Prie mokyklos augo didžiuliai keturių metrų aukščio F. Zikaro išauginti serbentai, stebindami visus praeivius. Mokykloje kabėjo architekto Stuokos Gucevičiaus portretas kaip tik, kaip sakė, P. Pečiūra, šalia jo suolo.

Nežiūrint mokytojo įdiegto mokslo troškimo, jaunam P. Pečiūrai keliai į šviesą buvo sunkūs. Mirė tėvelis, kai jis tik trečia skyrių lankė. Ir liko jis vyriausias šeimoje, plūgo nenulaikė, o vagą varė. Bet čia pat buvo ir keturiasdešimtieji, atvėrę tūkstančiams Lietuvos vaikų mokyklų duris. Įsisiūbavusi švietimo banga padėjo ir P. Pečiūrai išiskverbti į mokslo kelius.

Dar gimnazistui esant teta kartais primindavo P. Pečiūrai, kad giminėje esąs ir vienas kunigas, bet giminė tolima, tai per daug girtis būtų nekuklu. P. Pečiūra ir nesigyrė. Taip besimokydamas Kupiškio gimnazijoje, nors jau ketvirtoje klasėje P. Pečiūra pagarsėjo, kaip dramaturgas, nes parašė dramą ir su klasės draugais ją pastatė, rašė humoristinius eilėraščius ir feljtonus, bet su mokyklos kapelionu, tolimąja gimine F. Ragausku nesuartėjo. Kapelionas J. Ragauskas globojo gabesnius vaikus, beabejo jis būtų atkreipęs dėmesį į tolimą savo giminaitį, tačiau, kad jie giminės — abu nežinojo. P. Pečiūra nelabai mėgo kunigų. Jam didesnę įtaką darė lotynų kalbos mokytojas P. Striupas ir jo draugas Stasys, kurie bažnyčion nevaikščiojo.

Pokario metais, jau paūgėjusio jaunesniojo brolio remiamas P. Pečiūra studijavo Vilniaus valstybiniame universitete lietuvių literatūrą, ir Valstybinėje konservatorijoje dramos aktorius meną pas Balį Lukošių ir Moniką Mironaitę. 1952 metais, baigęs abi mokyklas, ir darbą susirado pagal abi specialybes: pradėjo dirbti Lietuvos komjaunimo Centro Komitete lektoriumi, o vėliau — inžinieriumi meno klausimais.

Ateizmu jis susidomėjo tik tada, kai, laikydamas filosofijos egzaminą universitete, doc. E. Meškauskas buvo paklaustas apie religiją ir nieko negalėjo kaip reikiant atsakyti. Paskui perėjęs dirbti į "Žinijos" draugiją ėmė vadovauti literatūros ir kalbos, filosofijos ir ateizmo sekcijoms. Tuo metu J. Ragauskas jau seniai buvo metęs sutaną ir su pasisekimu skaitė antireligines paskaitas.

Ta pati teta dabar priminė vėl, kad nors J. Ragauskas ir giminė, tačiau geriau ir nebepreisiminti. O P. Pečiūra paragino F. Ragauską parašyti atsiminimus iš kunigystės ir, gavęs jų pluoštą, atidavė "Pergalės" žurnalui. Tačiau pirmieji F. Ragausko žingsniai buvo nesėkmingi. Teko rankraštį taisyti, papildyti. O jį patvarkius, P. Pečiūra F. Ragauską rankraštį atidavė "Komjaunimo tiesai". Čia žurnalistas Žeimantas susidomėjo jais ir atspausdino. Laikraštis gavo daugybę gerų atsiliepimų. Ir taip gimė J. Ragausko garsioji knyga "Ite, missa est" išėjusi Lietuvoje, be rots, net penkiais leidimais.

P. Pečiūra ragino ir kitus buvusius dvasi-ninkus ir vienuolius rašyti atsiminimus. Jo dėka buvo paruošta įdomi knyga "Už vienuolyno sienų". Didelį organizacinį darbą jis atliko, ruošdamas populiarias knygeles apie žymiuosius Lietuvos rašytojus ir kultūros veikėjus. Išėjo keliasdešimt pavadinimų knygečių, tai brošūtos apie Maironį, Vaižgantą, Būgą ir kitus. Vis dažniau jis ėmė rašyti ir skaityti paskaitas tradicijų klausimu. Jis iškėlė šūkį, kad senosios lietuvių liaudies gerosios tradicijos neturi būti užmirštos, jos gali naujai atgimti. Tuo klausimu skaitė pranešimą Maskvoje filosofų pasitarime. Tradicijomis susidomėjo visoje Tarybų Sąjungoje. Ypač pasidarė populiarūs jo knyga "Laikai ir papročiai".

P. Pečiūra yra didelis mėgėjas keliauti. Jis pėsčias išvaikščiojo beveik visą Lietuvą berinkdamas medžiagą apie papročius. Šiuo tikslu yra aplankęs daugelį Tarybų Sąjungos vietovių, pabuvojęs užsienio kraštuose.

Žymusis lietuvių tautos papročių propagotojas ir ateistas P. Pečiūra prašo pasveikinti visus "Šviesos" skaitytojus, kurie domisi jo darbu.

DANUTĖ ŽILAITYTĖ

UPELIS IR AKMUO

Šviečiant kovo saulei, pabudo upelis.

— Sveikas gyvas, kaimyne, — pasveikino jį akmuo, nuo neatmenamų laikų gulintis šalia upelio. — Kaip išsimiegojai?

— Kiek čia to miego... Nesuspėjau ir sapno pasapnuoti, o jau girdžiu žadina saulė: Kelk!

Per anksti šiemet atėjo pavasaris...

— Kad tu kiekvieną kartą nubudęs taip sakai, — susijuokė akmuo.

— Bepigu tau juoktis, kai visada ilsies, o man — keliaut ir keliaut. Žiemą, kai užsikloju ledu, lengviau atsidūstu: dabar tai pamiegosiu, pailsėsiu. Bet, žiūrėk, kurią dieną kad prisirinks vaikų, kad pradės čiuožinėti, šūkauti, — visus nervus ištampo.

Upelis nutilo. Tylėjo ir akmuo. Tiktai buvo girdėti patvinusio vandens šnokštimas, tai pagarsėjantis, tai pritylantis.

— Klausyk, upeli, — tarė akmuo. — O jei mudu kuriam laikui susikeistume? Tu būtumei akmeniu, o aš upeliu...

— Ar iš tikrųjų to norėtum?

— Iš tikrųjų. Juk aš guliu čia nuo neatmenamų laikų. Man čia begulint, štai šitas ažuolas užaugo ir paseno. Kai tu pirmą kartą ištryškai iš žemės, aš jau lioviausi skaičiavęs vasaras.

— Ar iki pirmųjų šalčių tau nebūtų per ilgai? — paklausė būkštaudamas, kad kaimynas gali dar pergalvoti. Jis taip saldžiai pamiegotų per tą laiką...

— Gerai, — pasakė akmuo.

— Tai keliauk sveikas! — tarė upelis, kai pavirto akmeniu ir atsigulė ant smėlio. — O aš pamiegosiu.

Jis ilgai miegojo, daug sapnų sapnavo, bet vieną kartą ėmė ir pabudo. Nusižiavo. "Reikia keltis, — pagalvojo. — Ė, bet juk aš dabar akmuo, — atsiminė smagus, — tai ko gi keltis, jei galiu dar pamiegoti"...

Kaimynas akmuo, virtęs upeliu, linksmas, taškydamas baltus purslus, tekėjo pro pat jo kojas. Skaisčiame mėlyname danguje švietė didžiulė raudona saulė. Ant kalvelės geltonavo kviečiai, o dauboj skardžiai ūkčiojo uogaujantys vaikai.

"Dabar vidurvasaris, — jis suprato. — Dar užteks laiko miegoti." Ir vėl užmigo.

Kartą pabudęs jis prisiminė upėtakį su kuriuo dažnai eidavo lenktynių. Didelių žuvų upely negyveno, todėl upėtakis buvo linksmas ir išdykęs.

— Ei, ei, kur tu? Eime lenktynių! — sušuko, bet staiga atsiminęs, kad jis dabar ne upelis, susigėdo.

— Turbūt gerai išsimiegojai, kad toks linksmas? — nusijuokė jo kaimynas. — O kaip puiku būti upeliu! Tiek visko pamačiau, taip įdomu keliauti! Pavasarį dauboj pražydo žibutės. Aš niekad anksčiau jų nebuvau matęs. Kiekvieną rytą jos dainuodavo tekančiai saulei daineles, o jų balseliai buvo skambesni už mano tėkmę. O paskui pražydo varpelis, ir iš džiaugsmo ilgai skambino visais savo varpeliais.

Paskui aš susidraugavau su kregžde. Ji kiekvieną dieną atskrisdavo atsigerti ir pačiulbėdavo man. Aš dabar turiu tiek daug draugų: ir kregždę, ir voverytę, ir kumeliuką. Vakar buvo atbėgę vaikai. Jie braidė, taškėsi ir juokėsi. Jų skruosteliai buvo raudoni, kaip aguonos, o akys už žibutės mėlynesnės. O paskui atšokavo du žali žiogiukai. Jie pradėjo groti smuikeliais, matyt,ėjo lenktynių, kuris ilgiau gros. Taip pavargo, kad vos neiškrito į vandenį. Dar tau papasakočiau apie popierinius laivelius, apie vandeninį strazdą ir kamanę, bet neturiu laiko.

— Taip, taip, — sumurmėjo upelis, — būnant upeliu reikia daug keliauti, ar to nori, ar nenori. Pasakyk man kaip gyvena upėtakis.

— Gerai gyvena, toks linksmas. Neseniai jis susipyko su varle. Tai buvo juoko! Na, bet jau turiu keliauti.

— O aš dar pamiegosiu.

Kai jis vėl pabudo, vasara su visais atsisveikino ir ruošėsi iškeliauti. Saulė dar skaisčiai švietė, bet jos spinduliai jau buvo pavargę, ne tokie smagūs ir karšti, kaip vidurvasarį. Klevai ir beržai stovėjo tykūs, pūstelėjus vėjeliui, pamažu, sukdamiesi, lyg didžiulės geltonos peteliškės, krito žemyn jų lapai. Kviečiai jau buvo nuplauti, o paukščiai rinkosi į būrelius skristi į pietų kraštą.

"Vasara pasibaigė, — pagalvojo upelis, — bet pirmieji šalčiai juk dar toli, dar aš pamiegosiu".

Jis užsimerkė, bet kažkodėl negalėjo užmigti. Tada jis prisiminė, kad anksčiau, kai būdavo nuobodu ar liūdna, jį pralinksmindavo upėtakis arba vandeninis strazdas.

— Nuobodu man, — jis garsiai atsiduso.

Kartą vėjas užnešė ant jo lapelį.

— Kas tu toks? — paklausė lapelis.

— Akmuo, — patylėjęs tarė upelis.

— O aš lapelis. Aš anksčiau gyvenau aukštai, aukštai. Buvau toks žalias. O paskui nė iš šio nė iš to pradėjau gelsti. Paskui mane pagavo vėjas, ir aš skridau... skridau... Kas gi su manimi atsitiko?

— Nieko ypatingo, tu atskridai pas mane.

— Aš turėjau daug draugų, o dabar esu vienas.

— Ne, tu per šaltas, — Vėjau, nešk mane kitur, čia man šalta! — sušuko lapelis.

Papūtė vėjas ir lapelį nusinešė.

Paskui saulę paslėpė juodi debesys, pasipylė liūtys. Ažuole tupėjo sušlapusios, pasišiaušusios varnos ir tarėsi: skristi į pietus kartu su kitais paukščiais, ar čia pasilikti. Smėlis patižo. Pradingo žiogai.

Upelis nebegalėjo užmigti. Tada jis prisiminė savo vaikystę, tuos tolimus laikus, kai jis buvo platesnis ir bėgo daug greičiau. Prisiminė, kaip ištryškęs iš žemės gelmių, ilgai nesusirado savo vagos. Kokie dideli medžiai augo jo pakrantėse, kokios gražios gėlės pražydėdavo pavasariais! Nuo ankstauro ryto iki tamsių sutemų jis neatsidžiaugdavo saulės spinduliais, debesėliais, paukščiais, o naktimis jis šnekučiuodavosi su jonvabaliais, su žvaigždžių šviesa. Puikūs buvo laikai...

Jis prisiminė savo keliones — per lygumas, kur augo sodri žolė ir gražiai atspindėdavo jo tėkmėj, prisiminė, kaip būdavo smagu pavasarį plukdyti žiedus, o rudeni — lapus.

Į jo tėkmę kartais įskrisdavo pavargusi bitė. Jis išsigąsdavo, priplukdydavo žiedą ar lapą, bitė šiaip taip užsiropšdavo ant jo ir išdžiovinusi sparnelius nuskrisdavo.

Jis pagirdydavo ištroškusį šunį, paukštį, visus kas tik norėjo gerti.

Ne, gana jam čia tūnoti. Jis turi keliauti, vis pirmyn, ir pirmyn, kol neišseko srovė.

Ir vieną dieną jis tarė:

— Klausyk, kaimyne, nors iki pirmųjų šalčių dar geras gabalas, bet gal, sakau jau atsikeistume. Nusibodo man visą laiką čia gulėti, niekas nenori su manim draugauti... visiems aš per šaltas, net ir lapeliui...

— Puiku, puiku, o man, prisipažinsiu, nusibodo visą laiką keliauti, pavargau. Vis tik, kaimyne, geriausia buti tuo, kuo esi.

Ir akmuo atsigulė į savo senąją vietą.

"Visus kaulus skauda nuo to lakstymo" — niurnėjo jis. O upelis, taškydamas purslus, be galo smagus, nubėgo pirmyn.

Užėjo šalčiai, ir viską užklojo sniegas, tik upelis neužmigo. Dieną ir naktį skambėjo jo greita srovė ir visi, išgirdę ją nušvisdavo džiaugsmu ir viltimi.

Kauno marios. Nemuno vanduo neapsėmė kalvos, ir ji liko viduryje aukšta sala stovėti

VLADAS NAUSĖDAS

Kelionė į laiką

Prologas iš poemos
"Laikas ir žmonės"

Kviečiu tave, skaitytojai, išvykti
Į tolimą neįprastą kelionę.
Nereikia mums nei laivo, nei lėktuvo,
Eikliųjų pasakos žirgų nereikia.
Mes mintimis keliausime į laiką,
Ir jos nuneš mus ten greičiau už paukštį,
Už plieno žaibą, strėlę ir atomą.
Keliaut mus kviečia visagalis Laikas...
O kas jis toks, kad jo klausyt privalom?
Juk jis neturi formos, svorio, ūgio,
Juk niekad mes nematėme jo gyvo,
Nežinom nei jo kvapo, nei spalvos.
Bet jaučiame, kad jis galingas, tvirtas.
Jis griauna mūrus, trupina uolas
Ir paverčia smiltelėmis granitą.
Nuo jo spaudimo dyla piramidės,
Supleišėja kalnai, išdžiūsta upės.
Rankose jis neša mirtį ir gyvybę.
Mes žinom, kad kiekvieną laiko darbą
Atlikti padeda jo palydovai —
Gyvybės versmės — Saulė ir Vanduo.
Vardus jų minim rytą atsikėlę
Ir gerą dieną prisimindami.
Be jų tuojau nuvystų rugio daigas,
Nutilty paukštis ir žuvis užtrokštų,
Numirtų mūsų žemė amžinai,
Tamsa ir šaltis klaikiai viešpatautų.
Juk Saulė iš dangaus aukštybių dosnai
Išpylė spindulius į Žemę mūsų.
Ir sėmė rankom juos čia Prometėjai,
Ir pabėrė žmonėms į šaltas širdis,
Iš kibirkšties liepsnas įžiebdami.

Bet kartais laikas turi rüstų palydovą,
Kur viską žudo, griauna ir naikina,
Kuriam negaila kūdikio sapnų,
Ir motinos, parimusios prie lopšio.
Karu, griovimo genijum, vadina jį.

Jo vardą tardami, išblykšta žmonės,
Sustingsta jų veidai ir kraujas širdyse,
Bet kas yra stipriausias šiam pasauly?
Kas gal priverst upes atgal tekėti
Ir saulę bei žvaigždes lenktynių eiti?
Kas gal sutrumpinti Laiko žingsnį tvirtą,
Ištareš "Stok, man viskas čia gražu"?
Seniau išminčiai sakė, kad Likimas
Yra pasauly visų valdovas.
Tu netikėk. Jų mintys — tai griuvėsiai
Praėjusių, negrižtančių dienų.
Dabar, kai mes į Laiką iškeliaujam,
Privalome žinot, kad tik Žmogus —
Vienintelis pasaulyje valdovas,
Įstatymų leidėjas ir teisėjas,
Kad gali jis priverst žydėti žemę
Ir duoti vaisių dykvietes smėlėtas.
Bet gal ir pelenais paleist pasaulį,
Užnuodyt orą, vandenų gelmes.
Jei pykčio savo jis nebesutramdo
Ir godulio aistra aptemdo protą,
Skubėk tad su manim, o pakeleivi,
Įsėsk į Laiko amžinus ratus
Ir pravažiuoti jais dešimtmetį ne vieną,
Ir pamatyt Žmogaus kelius į laimę.
Jis buvo (tu žinai) kadaise vergas
Ir lenkėsi prieš didį ir galingą.
Kvėpėjo duona jam gimtoji žemė,
Kai ardamas jis prakaitu ją laistė.
Bet duona kažkodėl praeidavo pro šali,
Kvapu smarkiau padidindama alkį.
Paskui, kai Prometėjai atnešė jam ugnį,
Ir kibirkšties gaisrus sukeldami,
Žmogus pasaulyje išvydo šviesą,
Palikęs žagrę dirvoj svetimoj,
Išėjo jis ieškoti duonos, laimės, laisvės,
Krauju apšlakstė jis kiekvieną pėdą,
Kad žemėje vešliau derėtų vaisiai.

ARABŲ VALSTYBĖS IR IZRAELIS

D. M. ŠOLOMSKAS

Dabar Vidurio Rytai labai neramūs. Izraelio agresijų politika prieš arabus sudaro pasaulinei taikai pavojų. Apie tai daug rašo spauda, daug kalba valstybių vadai.

Nilo, Eufrato ir Tigro upių slėniai jau labai seniai buvo žmonių apgyventi. Surandama, kad jau prieš 10 tūkstančių metų Nilo paupiais gyveno žmonės. Prieš tris-keturis tūkstančius metų ten iš semitų giminių susiorganizavo kelios arabų valstybės.

Arabai pasižymėjo ne vien gerinimu žemės įdirbimui įrankių, karo ginklų, bet ir bendrai moksle. Jie išgalvojo raidyną, jie išmoko spausdinti knygas, toli pažengė astronomijoje, medicinoje ir eilėje kitų mokslų šakų. Jau 977 metais mūsų gadynės kalifo Hakeno III-jo bibliotekoje buvo virš 600,000 tomų knygų, kuomet tais laikais Europoje jų dar visai mažai tebuvo.

ARABŲ ĮSIGALĖJIMAS

Arabai daug anksčiau už europiečius susiorganizavo į centralizuotą valstybę. Arabų kalifatas (karalystė) 750 metais valdė milžiniškus plotus nuo Indijos iki Atlanto vandenyno ir Ispaniją Europoje, tai yra visa pietinį Viduržemio jūros plotą.

1095 m. Romos popiežius Urbonas II-asis paskelbė arabams Kryžiaus karą, neva už "Kristaus grabo" atkariavimą. Kryžiaus karai tęsėsi per du šimtus metų, bet arabai Palestiną valdė iki 1517 metų.

Aštuntojo šimtmečio pabaigoje Arabų kalifatas suskilo į daugelį atskirų valstybių-valstybių.

Devintajame šimtmetyje iš Užkaspijo atsikėlė turkų giminės. 1259 metais jų sultonas (karalius) Otomanas suorganizavo Otomanų centralizuotą valstybę, kuri pradėjo smarkiai įsigalėti, nukariaudama vieną po kitos arabų valstybes.

PALESTINA IR ŽYDAI

Prieš apie tris tūkstančius ir puse metų iš Raudonųjų jūrų pakrančių į dabartinę Palestiną atsikraustė žydų-semitų giminės. Jie išnaikino pirmesnius gyventojus ir suorganizavo savo valstybę, kuri, Dovydui ir Saliamonui valdant, 1000 metų prieš mūsų gadynę buvo aukščiausiai iškilusi.

Paskui Izraelio valstybė suskilo į dvi – Izraelį ir Judėją. Abi jos užėmė tik 8,000 kvadratinių mylių plotą, tai yra maždaug tiek, kiek užima dabartinės Lietuvos teritorijos ketvirtadalis.

Žydų valstybės dažnai tarp savęs kariavo. Pradžioje mūsų gadynės jas pavergė Romos imperija, kuri Palestinos plotus valdė iki 640 metų. Paskui ten įsigalėjo arabai, o vėliau turkai, kurie viešpatavo iki 1918 metų, tai yra iki Pirmojo pasaulinio karo pabaigos.

1918 metais Palestinoje įsigalėjo Anglija. Tuo metu ten gyveno 620,000 arabų ir 56,000 žydų.

Pabaigoje Antrojo pasaulinio karo Palestinoje gyveno 1,135,000 arabų ir 528,700 žydų.

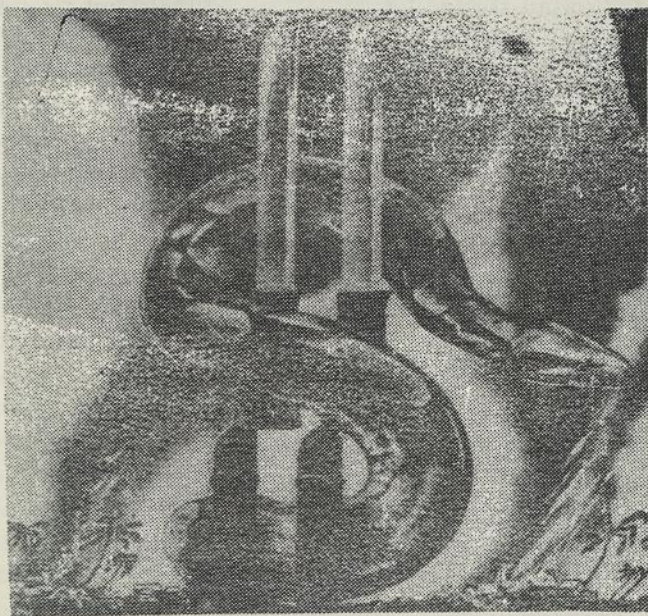
1948 metais Palestinos žydai paskelbė Izraelio nepriklausomybę. Tuojuo tarp Izraelio ir kaimyniškų arabų valstybių prasidėjo karas, kuris tęsėsi apie metus laiko, kol Jungtinės Tautos įvykdė paliaubas.

Tuo tarpu ir iš Jungtinių Valstijų keli šimtai tūkstančių žydų, ypatingai atsitarnavusių JAV armijoje, laivyne ir orlaivyne, emigravo į Izraelį ir vienokiu ar kitokiu būdu iš Izraelio iškraustė daugiau kaip milijoną arabų.

Per 1967 m. karą Izraelis užėmė 7,990 kvadratinų mylių arabų žemių plotą ir jau turėjo 2,150,000 gyventojų. Jo militarinę jėgą sudarė daugiausiai buvę amerikiečiai žydai, buvę JAV militarinėje tarnyboje, ir JAV ginklai. Tarpe JAV ir Izraelio buvo susitarta, kad amerikiečiai jauni žydai gali palaikyti dvilypę pilietybę, tai yra, gali būti abiejų valstybių piliečiais.

Suprantama, kad Izraelis negalėtų vadovautis jėgos politika prieš arabų valstybes, jeigu jo užnugaryje nebūtų Jungtinės Valstijos ir Amerikoje gyvenantieji žydai.

Kurlink Vidurio Rytuose vystysis įvykiai, o ypač mirus Jungtinių Arabų Respublikos (Egipto) prezidentai Naseriui, sunku numatyti. Daugiau kaip 120,000,000 arabų yra pasidaliję, nes jų karaliai, šakai ir kiti valdonai, nesvietiškai lobdami iš naftos versmių, tarnauja užsienio imperialistams.

Velionis Dwight Eisenhower pasakė: "Didžiausias šiandien Amerikai pavojus yra militaristinis - industrinis kompleksas".

ŠVILPAUTINĖ KALVIO DAINELĖ

Kalvis, kūju užsimojęs, švyst-švyst!
Smailina žagres artojams, švyst-švyst!
Dumplės pučia žaizdrą karštą,
Trauks noragai dirvų arti,
Švyst-švyst!
Šviečia giedras rytmetys,
Dvelkia nuo kalvų pietys,
Skamba, žvanga geležis:
Švyst-švyst-švyst!

Kujas į metalą smogia, žybt-žybt!
Geležis išugdė žmogų, žybt-žybt!
Žiežirbos žėruoja, sklaidos,
Geležis - kultūros laidas,
Žybt-žybt!
Visko raktas - geležis,
Kirvis, piūklas ir kaplys,
Kardas, ieties smaigalys:
Žybt-žybt-žybt!

Žmogų geležis maitina, tuch-tuch!
Bet ji žudo ir kankina, tuch-tuch!
Žmonės apvaldyti stengias
Geleži - karų žabangus,
Tuch-tuch!
Perkalti kalavijus
Į plūgus ir motorus,
Darbo įrankius taikius:
Tuch-tuch-tuch!

Geležis - progreso pradas, dun-dun!
Triumfuok, žmogau, ją radęs, dun-dun!
Geleži apvaldęs, ugnį,
Ners žmogus erdvių bedugnėn,
Dun-dun!
Geležim turtės žmogus,
Viešpatis Visatos bus...
Darbas kalvio - įstabus!
Dun-dun-dun!

NIJOLĖ VAITIENĖ

Lietuvos kaimas vakar ir šiandien

KAIP GIEDRA PO TAMŠOS...

Gačionių gyvenvietė.

Autoriaus nuotrauka

Tą seną Gačionių kaimą atsimečiau daugiau kaip penkiasdešimt metų. O mano tėvo žodžiais tariant, tas kaimas jau buvo senas ir tada, kai jis ten piemenavo.

Bėgo metai, dešimtmečiai, o Gačioniuose beveik niekas nesikeisdavo. Nebent viena karta keisdavo kitą. Aukščiau stiebdavosi į debesis kaimo sargai — topoliai, ir vis giliau smegdavo žemėn dūminės pirkios. O naujas pastatas per kokį dešimtmetį kitą išdygdavo nebent dubininkų sodybose (Tų, kurie turėdavo dubas — 40 arba 20 dešimtinių žemės).

Tokių stambesnių žemvaldžių buržuazinės Lietuvos metais čia buvo penki. Apie desėtką vidutiniokų valstiečių ir šešios bežemių šeimos buvo gana solidūs ir dėl rankų pasitulos gausumo pigus jų darbo jėgos fondas.

Menu ir tą kreivoką kaimo ulyčią, visad mirgančią prieš saulę gličiu purvu ir vandens klaneliais. Pavasarį ir rudenį žmonės ja susisiekdavo nebent raiti arba karstydavosi tvoromis, sukdamo pakluoniais. O mes, paaugliai, kad nepaskęstume ulyčioje su naginėmis ir savo darbo vyžomis, didžiudavomės savo išradingumu — kojokais. Išsikirdavome ilgas tvirtas lazdas su gero sprindžio šaka pora — trejetą pėdų nuo žemės, į šias tarpušales įspraudę kojas ir rankomis įsikibę lazdų viršūnių, lyg ilgakojai gandrai žingsniuodavome pas kaimynus, o kartais visi drauge leisdavomės net išilgai ulyčios. Tai bent būdavo žygis!

Kaimas iš rytų ir vakarų buvo apsuptas kemsynais ir pelkėmis, kurios, ypač lietingesniais metais, tyvuliudavo lyg didžiuliai ežerai. Iš rytinių pelkių išdygęs Mušos intakas — Mažupės upelis, o iš vakarinių — Ra-

mytė, kurios vandenys, įtekėję Daugyvenės upėn, taip pat Mušon patenka. Nusausintų pelkių vietoje šiandien Gačionius juosią derlingi laukai ir vešlios pievos senesniųjų akiai atrodo lyg koks biblijinis stebuklas...

Kadise netolimame Smilgių miestelyje gyvenusio knygnešio Bataičio dėka vienas kitas senųjų gačioniškių skaityti buvo kiek pramokę. Dar ir šiandie senieji šiltu žodžiu mini Gabrielę Petkevičaitę-Bitę, gyvenusią už ketverto kilometrų Puziniškyje. Aštuoniasdešimtmečiai senukai Stasys Staišiūnas, Marcellis Galvosas ir kiti ilgai pasakoja, kiek daug padėdavo Gačionių varguomenei.

Gačioniuose tais laikais nebuvo net pradinės mokyklos, ir vienas kitas iš šio kaimo atžalyno skusdavo kasdien po keletą kilometrų į Tirkšlionių pradinę mokyklą, kur valstiečio troboje įkurtoje mokykloje ilgus metus dirbo neturįs vidurinio išsilavinimo mokytojas Kazimieras Šukys (dabar į devintą dešimtį žengiantis pensininkas, gyvenąs už 10 km. Rožalimo miestelyje).

Ir štai, šiai vasarai baigiantis, po eilės metų aš vėl Gačioniuose. Platūs žvyruoti keliai, atėję iš trijų pusių, susikerta kaimo viduryje, kur įsikūręs Gačionių tarybinio ūkio centras. Kaimo centrine gatve kasdien po keletą kartų pravažiuoja autobusai į Smilgius, Panevėžį, Pakruojį. Naujojoje kaimo pusėje paskutiniaisiais metais pastatyta 17 naujų mūrinių namų — šeši dviaukščiai ir vienuolika vienaaukščių. Tarybinio ūkio darbuotojams įrengti 33 nauji butai.

Jeigu buržuazijai valdant Lietuvą, būtų kas pasakęs, kad štai, būtent 1960–1970 metais, Gačionių kaime bus parduotuvė, paštas

su telefonu ir telegrafu, biblioteka su 6,5 tūkstančio knygų ir pusketvirto šimto skaitytojų, valgykla, pirtis — skalbykla ir t. t., iš jo būtų gardžiai pasijuokę. O dabar visa tai yra. Kaime yra ir erdvi aštuonmetė mokykla, kurioje mokosi apie 150 šio kaimo vaikučių, ir kultūros namai su dainos, muzikos bei šokių rateliais, kuriuos lanko ir jauni, ir seni. Aukštosiose mokyklose šiomet mokėsi iš viso Rozalimo valsčiaus.

Taip gražiai gačioniškiai gyvena todėl, kad jie yra darbštūs, kad jų ūkis ekonomiškai pajėgus. Anksčiau siauri nuosavos žemės rėžiai trukdė geriau ją patvęsti, įdirbti, o apie drenavimą — ir kalbos negalėjo būti.

Šiandien Gačionių žemė įdirbama mechanizuotai, prižiūrint kvalifikuotiems žemės

ūkio specialistams. Vien javų kombainus ūkis turi penkis. 63 procentai dirbamos žemės nudrenuota. Grūdinių kultūrų derlius 1969 metais buvo 32 cnt iš hektaro.

Šiuo metu Gačioniuose pradėta statyti keletas naujų gyvenamųjų namų ir vedamas vandentiekis, kuris pajėgs aprūpinti vandeniu visą kaimą.

— Kaip giedra po tamsos pasikeitė mūsų Gačionių veidas... — atsisveikinant pasakė man šio kaimo veteranas, tarybinio ūkio pensininkas Stasys Staišiūnas.

INOCENTAS JASILIONIS

Pakruojo Rajonas

Kiekvienais metais mūsų Amerikos pramonėje nelaimėse užmušama 14,500 darbininkų, o daugiau kaip du milijonai sužeidžiama.

Augustas Tamallūnas

LIETUVIŲ KALBOTYROS PRADININKAS

Kiekvienam lietuviui, jei jis nėra nutautėjęs, visada brangi gimtoji kalba. Na, o tas, kuris domisi lietuvių kalba, negali būti negirdėjęs apie išymų XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios lietuvių kalbininką, lyginamosios kalbotyros garbės daktarą, profesorių Kazimierą Jaunius. "Ne be pamato Jonas Jablonskis yra pavadinęs Jaunius mūsų kalbininkų tėvu. Jaunius — vienas išymiausių minėto laikotarpio lietuvių kalbininkų, dialektologas, lietuvių kalbos gramatikos autorius, rašybos ir, apskritai, lietuvių kalbos populiarintojas tarp užsienio kalbininkų", — rašo Vilniaus valstybinio pedagoginio instituto dėstytojai Vincentas Drotvinas ir Vladas Grinaveckis neseniai išleistos knygos "Kalbininkas Kazimieras Jaunius" įžangoje.

Nenuostabu, kad N. Drotvino ir V. Grinaveckio darbas — knygelė "Kalbininkas Kazimieras Jaunius", lietuvių kalbos puoselėtojų tarpe sukėlė didelį pasitenkinimą. Kur ten! Iki šiolei Lietuvoje buvo išleisti Jono Jablonskio ir Kazimiero Būgos lituanistos raštai, o Jaunius vis dar būdavo apeinamas — niekas nesiėmė bent kiek plačiau nušviesti jo veiklos; juoba, kad ir senesnėje spaudoje medžiagos apie jį gan šykštoka.

Šią spragą ir ryžosi užpildyti minėti autoriai. Tiesa, kaip minima knygos įžangoje "autoriai neturėjo tikslo parengti išsamią K. Jauniaus gyvenimo ir mokslinės veiklos monografiją. Tai būtų jau tolesnės ateities planai".

Tad koks gi tas, pirmasis žingsnis?

Knygoje gan detalai parodoma, kaip iš žemaičių valstiečio sūnaus išaugo Lietuvių tautos pasididžiavimas. Be abejo, šioje trumputėje recenzijoje nėra reikalo perpasakoti K. Jauniaus biografijos. Galima pasakyti tik tiek, kad jo pašaukimas lingvistikai gimė Kaune, besimokant kunigų seminarijoje, kurioje homiletikos kursą lietuviškai skaitė poetas ir kalbininkas Antanas Baranauskas. Būtent ši pažintis ir nulėmė jaunučio klieriko tolimesnį gyvenimą. Sunkų gyvenimą, reikia pripažinti.

Jau tapęs plačiai žinomu lingvistu, vertinamu žinomų rusų mokslininkų akademikų F. Fortunatovo, A. Šachmatovo, profesorių J. Bodueno de Kurtene, A. Aleksandrovo ir kt. (neatsitiktinai Rusijos vidaus reikalų ministras fon Plevė pareikalavo iš jo argumentuotos nuomonės, ar tinkamą lietuviams lotyniškai rašmenys), Kazimieras Jaunius, dėl tuometinio Žemaičių vyskupo M. Paliulionio užgaidų, turėjo trankytis po carinę Rusiją, vos bei-stengdamas sudurti galą su galu. Rasi dėl tų nepriteklių, o taip pat nuo įtempto mokslinio darbo, Jauniaus sveikata tirpo kaip vaškas. Nepadėjo nė jo mokinio K. Būgos, būsimo kalbininko, kreipimasis į buržuazinės Lietuvos visuomenę, "prašant nepagailėti rublio kito aukų Jauniaus buičiai pagerinti. Aukos, tiesa, pradėjo plaukti, bet ... pavėluotai".

Taip, 1908 m. kovo 9 d. Kazimieras Jaunius, nesulaukęs nė 60 metų (gimė, kaip autorių patikslinta, 1848 m. gegužės 13 d.), mirė. Mirė, nepalikdamas jokių žemiškų

vertybių. Jo palikimas, kaip rašoma knygoje, buvo įkainotas tik 170 rublių, asmens daiktai parduoti iš varžytinių!

Aiškūs dalykas, kad mirus K. Jauniui, sujudo visa Lietuva. Lietuvos inteligentija suprato, kad jo darbai, jo nemarios idėjos gyvens amžiams. Tą suvokė net mūsų buržuazija, ruošdamasi pastatyti jam du paminklus — didingą antkapį ir dar didingesnį — išleisti mokslo darbus. Deja, buvo pastatytas tik pirmasis, antkapinis paminklas. Ir pastatytas jis buvo tik po penkerių metų — 1913-aisiais.

Na, o antrasis paminklas pradėtas statyti tik dabar, praėjus daugiau nei 60 metų nuo K.

Jauniaus mirties. V. Drotvino ir V. Grinaveckio monografinio pobūdžio knyga "Kalbininkas Kazimieras Jaunius" ir yra tas postamentas, ant kurio su laiku iškils pats reikalingiausias paminklas.

Pirma pradžia jau padaryta. Belieka laukti, kad į lietuvių kalbininkų tėvo paminklinę papėdę bus įmontuota dar stambesnė paminklinė plokštė, t. y. dar išsamesnė, papildyta naujomis žiniomis, monografija. Ir amžininkų atsiminimai, be abejo.

To juk profesorius Kazimieras Jaunius tikrai nusipelnė!

GYVENIMO LABIRINTAI

Šiuolaikinės lietuvių dramaturgijos vystymosi etape bene ryškiausia žvaigždė — Kazys Saja.

Rodos, prabėgo visai nedaug laiko nuo ypatingą triukšmą sukėlusio teatrinio grotesko "Mamutų medžioklė" (1969 m.) išleidimo, o skaitytojas ir vėl paėmė į rankas naują K. Sajos knygėlę. "Abstinentas" — taip vadinasi pastaroji rašytojo dovanėlė juoko gerbėjams, kurią išleido Lietuvos kultūros ministerijai priklausantys Liaudies meno rūmai.

Ką galima pasakyti naujo K. Sajos komedijų rinkinio adresu? Visų pirma, dramaturgas ir toliau lieka ištikimas satyrai — šiam nepakartojamam blogybių nuvainikavimo žanrui. Rašytojas dar kartą nudžiugina skaitytoją satyrine reiškinių traktuote, komiškomis situacijomis, šmaikščiomis, liaudišku humoru prisodrintomis replikomis. Tačiau ne tai svarbiausia "Abstinente". K. Saja itin vykusiai nutapė veikėjų — tiek neigiamų, tiek ir pusiau teigiamų — paveikslus, įterpdamas į jų lūpas jiems prideramus posakius, atmieštus švelnaus ar gruboko humoro atspalviu. Aplamai, savo laiku buvo pasigirdę balsų, jog Kazio Sajos veikėjai gan gruboki. Tačiau negi rašytojas turi teisę retušuoti gyvenimą? Be taiklių posakių, K. Sajos komedijų personažai nublanktų, nebūtų tokie gyvenimiški,

virstų kažkokiais schematiškais vaidmenų atlikėjais.

Tragikomedijų diptike "Vadinas, gyvenu" autorius kelia gan opias mūsų gyvenimo problemas. Štai "Poliglote" visu savo ūgiu išskyla tragikomiškas Profesoriaus paveikslas. Žmogus, kuris visą savo gyvenimą praleido prie knygų, atidavė žmonijai visas savo jėgas ir sugebėjimus, piešiamas labai realistiškai. Profesorius tik į gyvenimo pabaigą pradeda suprasti savo betikslį gyvenimą. Kas iš to, kad jis moka daugybę kalbų, jei jo sugebėjimų klauso tik ištikimas šuo Donžas? Ir iš liūdny šuns akių Profesorius perskaito nebylų priekaištą: "Tos knygos, tos idėjos tave gniuždo, sukausto, įpareigoja. Žmogau! Juk tai akmuo po kaklul! Nusimesk, būk laisvas... Kam tie mokslai, popieriai, nemiga? Kai lauke žaluma, saulė..." (11 psl.). "Tos kalbos man leido perskaityti daugybę knygų, kurios tik paliudijo mano gyvenimo beprasmybę!" — sako Profesorius kitoje vietoje (39 psl.). atsikirdamas į Kaimyno pastabą Ir ši taikli K. Sajos pastabėlė, įdėta į pagrindinio veikėjo lūpas, puikiausiai atskleidžia, kas vyksta beprasmiškai nugyvenusio žmogaus sieloje, žmogaus, nepatyrusio moters meilės ir švelnių glamonių, širdyje.

Tragikomedijoje "Abstinentas" K. Saja nuplėšia miesčioniškumo kaukę nuo įvairių inteligentų. Siužetas čionai nesudėtingas: Vaitasius, smerkiamas žmonos už taurelės pamėgimą, slapta praeina antialkoholinį gydymo kursą ir...tos pačios žmonos vėl įtraukiamas į girtuokliavimo orgijas. Tai tik išviršinis tragikomedijos apvalkalas, po kuriuo slypi žmonijos rykštė, kuria ji pati save čaižo. Tačiau alkoholio jūra, kurioje murdosi įvairiaplaukiai inteligentėliai, tėra tik vyraujanti kūrinio mintis, kurios sprendimas pareikalauja iš autoriaus temų susikirtimo — šalutinių, bet ne mažiau svarbių minčių. Klapatauskienės, Pasliko, Daivos, Kliuksino paveikluose lengvai galima pastebėti ryškiais potėpiais ir švelniais štriekais paryškintas ir užslėptas jų būdo ypatybes: moralinį supuvimą, palaidą gyvenimą...

Moralinėms problemoms, amoraliems vyrų ir moterų santykiams, egzaltuotiems jausmams skiriama komedija "Palangos liūtas". Joje itin puikiai parodomas pernokusių poniučių bei suplėkusių lovelasų kurortinis gyvenimas. K. Saja sukūrė nuostabius pasileidėlės Magdos ir patiklaus jos vyro Vabalo paveikslus, nutapė įsimintinus Kopūstelevičienės, Liutkaus, Kristinos ir Vikio portretus. Išklibintos lovos ir korimosi scenos fone autorius tarsi užakcentuoja pagrindinę kūrinio mintį: prieš blogį reikia kovoti jo pačio ginklu.

Apskritai, naujoji Kazio Sajos knyga dar kartą pademonstravo neabejotiną rašytojo satyrinį talentą — liesti pačias ploniausias gyvenimo stygas.

STUDIJA APIE LIETUVIŲ ROMANA

"Romanas Lietuvoje (V. Pietario "Algimantas") pasirodė pačioje XX a. pradžioje, dviem trim šimtmečiais atsilikęs nuo šio žanro užuomazgų ir raidos labiau išsivysčiusiose Vakarų Europos šalyse, kaip Prancūzija, Anglija, Ispanija, beveik šimtmečiu nuo rusų, lenkų ir dviem dešimtmečiais nuo latvių, estų pirmojo romano.

Lietuvių romano atsiradimo priežastys — panašios į visų pavergtų ir pavėluotai į kapitalistinio vystymosi kelią įžengusių tautų romano genezės priežastis. Lemiamą reikšmę turėjo nacionalinis judėjimas, fermentavęs dvasinę tautos kultūrą, patraukęs į literatūros darbą gausų entuziastų būrį."

Tai ištrauka iš Janinos Žėkaitės studijos "Lietuvių romanas" (Žanro raida iki 1740 m.), kurią ne taip senai išleido "Vagos" leidykla, remiant Lietuvos TSR Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros institutui. Apskritai, kaip minima knygos paantraštėje, studijoje aptariama mūsiško romano raida iki 1940 metų. Ir aptariama pakankamai smulkiai, gerai įsigilinant į šio žanro plonybes, leidžiantis ir į platesnius teorinius išvedžiojimus ir į kritinius — analitinius kūrinų apta-

rimus, nevengiant dargi kompozicijos, siužeto bei stiliaus apžvalgos.

— Ši studija, — sakoma pratarmėje, — pirmas tokio pobūdžio bandymas; jis gal nors iš dalies padės sumažinti disproporciją tarp istoriografinių ir teorinių lietuvių literatūros mokslo darbų.

J. Žėkaitė, gana plačiai apžvelgusi pasaulinį romano vystymosi kelią, palyginti išsamiai nagrinėja lietuviško romano kelionę pas skaitytoją. O šios kelionės nebūta lengvos... Tai matyti iš studijos. Iki 1917 m. buvo sukurti vos penki romanai: V. Pietario "Algimantas", J. Lindės-Dobilo "Blūdas", Lazdynų Pelėdos "Klaida", J. Šeiniaus "Kuprelis" ir K. Puidos "Žemės giesmė".

Lietuviško romano pozicijos sutvirtėjo tik žymiai vėliau — apie 1930 metus. "Iš viso buržuazinėje Lietuvoje buvo išleista daugiau kaip 150 romanų ir apysakų. Tiesa, didelė dalis šių knygų negali būti pavadinta ne tik romanais, bet ir iš viso grožinės literatūros kūriniais. Tai įvairūs bulvariniai, kriminaliniai, pornografiniai ar tiesiog grafomaniški skaitalai..." (56 p.).

Studijos autorė paliečia veik visus Lietuvoje išleistus romanus, aptaria jų problematiką ir struktūrą, cituoja nemaža istorinių šaltinių... Kad tai išsamus darbas liudija ir gausi pavardžių bei romanų pavadinimų rodyklė. Vienok, sako J. Žėkaitė, ši studija yra tik savotiška šios srities tyrinėjimų pradžia.

Lietuvių liaudies vaikų dainos

Tokio pavadinimo Pranės Jokimaitienės darbas neseniai pasirodė Lietuvos knygynuose. Jis parašytas 1966–1968 metais, remiantis ilgamete dainų klasifikavimo praktika, sudarinėjant Sisteminių lietuvių liaudies dainų tekstų katalogą.

Beje, ši Pr. Jokimaitienės knyga — kol kas vienintelis išsamesnis vaikų dainų tyrinėjimas, todėl visai nenuostabu, kad susilaukta nemažo pasisekimo.

"Mūsų respublikos archyvų tautosakos rinkiniuose vaikų dainos užima gana kuklią vietą. Pavyzdžiui, Lietuvos TSR Mokslų akademijos Lietuvių kalbos ir literatūros instituto Lietuvių tautosakos rankraštyne iš 300, 000 užrašytų dainų terandame apie 10, 000 vaikų dainų" (8 p.). Savaiame suprantama, kad, esant tokiai padėčiai, autorei buvo nepaprastai sunku nustatyti vaikiškų dainų objektyvią vertę, nes daugelis šio žanro folkloristikos pavyzdžių dar tebėra neužrašyta. Vis tik Pr. Jokimaitienė labai detalai išanalizavo įvairios paskirties ir kilmės kūrinis, sudarėčius vaikų dainų repertuarą.

Iki šiolei kažkodėl buvo manyta, jog vaikų dainos yra menkesnės vertės liaudies kūryba. Dabar, kai išėjo ši knyga, net ir didžiausiems pesimistams tapo aišku, kad tai — pasitusiai sudėtingas dainuojamosios tautosakos žanras, pasižymintis stipriu fantastiniu polėkiu, gyvūnijos įsameninimu, paprastu stiliumi, komizmu, dinamiškumu ir kitomis išraiškos priemonėmis.

Pr. Jokimaitienės knyga sudaryta iš dviejų dalių: lietuvių liaudies vaikų dainų tyrinėjimo bei dainų tipų katalogo ir, kas svarbiausia, joje paliestos iki šiol niekieno nelieptos vaikų dainų varijavimo problemos. Autorė

gan plačiai aptaria įvairias vaikų dainų grupes: lopšines, žaidinimus, gyvūnijos apdainavimo ir formulines dainas, o taipogi — erzinimus ir pasityčiojimus. Įdomumo dėlei galima paminėti keletą mažiau girdėtų:

Jonas ponas kapitonas vogė miltus kaip
šėtonas.

Kapitonui rudi šonai, sėdynė blėkinė, galva
geležinė.

(233 p.)

Kas užpyko, katės pypo, kas nuliūdo — šunio
šūdo.

(236 p.)

Tigri tigri, sa sa sa, še tau juoda kilbasa.

(247 p.)

Pr. Jokimaitienės knyga "Lietuvių liaudies vaikų dainos" folkloristikos knygų lentynoje užims gana prideramą vietą. Jos verte didina ir tai, jog knygos pabaigoje yra išspausdinta reziumė rusų kalba, kas padarys šį darbą prieinamesniu kitų šalių mokslininkams, besidomintiems lietuvių kultūros lobynais.

Tėviškė

Kažkur — Suvalkija. Tenai
Laukai lyg stalas lygūs.
Ten vėjai. Vėsūs šuliniai.
Ten skaidrūs lietūs lyja.

Tenai per vasarą — gandrai
Viršun trobų ir medžių.
Aušroj ten skamba kibirai,
Merginos karves melžia.

Po pilka žemės miline
Ten geros širdys miega...
Jau nebelaukia ten manęs
Ir nesapnuoja niekas.

O aš dar vis sugrįžt žadu
Į žemę tą lyg atradimą,
Po nesėkmių ir po klaidų
Iš jos sulaukti atleidimo...

JUOZAS RUZGYS

Spalio mėn. Kaune įvyko pasaulinės sveikatos apsaugos organizacijos suvažiavimas, vadovaujant prof. Zigmui Januškevičiui. Be Tar. S-gos atstovų dalyvavo: Olandijos, Anglijos, Jugoslavijos, Suomijos, JAV ir Indijos atstovai. Penkias dienas trukęs suvažiavimas nutarė kovai prieš širdies kraujotakos nepakankamumo bei smegenų kraujotakos susirgimus .steigti pasaulyje 3 centrus: Olandijoje, Jugoslavijoje ir Tar. S-goj. Tar. S-gos centras bus Kaune. Pasaulinio mąsto mokslininkas prof. Zigmas Januškevičius Amerikoje vizito metu lankėsi "Šviesos" ir "Laisvės" redakcijose.

Nuotraukoje iš kairės į dešinę: Dr. A. Petrika, Margareta Petrikienė, Adelė Rainienė, Ieva Mizarienė, Nastė Buknienė, prof. Zigmas Januškevičius, Antanas Bimba, Verutė Bunkienė ir Pranas Buknys.

JUOZAS SLĒNYS

LOUIS ARMSTRONGAS

70-jų gimimo metinių proga

Džiazo pūtikas Louisas Armstrongas gimė 1900 metais liepos mėn. 4 dieną New Orleans Louisianos valstijoje, negrų darbininkų šeimoje. Kada jam sukako 5 metai, tėvai išsiskyrė, o jis pasiliko gyventi su motina. Būdamas septynerių metų jis dainuodavo pakiemiais su savo draugais — berniukais, užsidirbdamas centus. Muzika sukeldavo jam didelį džiaugsmą. Kartą, prieš Naujuosius 1914 metus masinių vaikštynių metu jis pradėjo šaudyti į orą iš šautuvo, kurį jis buvo paėmęs be leidimo iš namų. Taip jaunas džiazininkas susipažino su kalėjimu, o kalėjimo prižiūrėtojas supažindino jį su kornetu, jam įsakė groti areštuotųjų orkestre.

Išėjęs iš kalėjimo Louis tampa King Oliver vadovaujamo džiazo trupės nariu. Ši trupė koncertuodavo New Orleans ir Chicagoje.

1924 m. jis, jau kaip žinomas muzikantas, tampa žinomo, vadovaujamo Fletcher Chanderson, solistu, kurio pasirodymai vykdavo New Yorko Harleme.

Praėjus dviems metams ofišos pranešė apie L. Armstrongą, kaip apie "įžymiausį pasaulio pūtiką."

1925 metais pasirodo jo autorinės plokštelės, taip vadinamoje "rašinių įrašų" serijoje, skirtos negrams. Keletas jo plokštelių, įrašytų tuo metu su ansambliais "Karštasis penketas" ir "Karštoji septyniukė", įėjo į auksinį Amerikos klasikinio džiazo fondą, iš kurio mokėsi įstisos džiazo muzikantų kartos.

Jo techninis meistriškumas nepasiekiamas, o paprastumas ir emocišnis prisotinimas solinių fragmentų bliuzuose neturi sau lygiu.

30-aisiais metais Armstrongo karjera pereina į naują tekę. Jis tampa komišku aktorium ir dainininku. Jo vardas tampa žinomas ir Europoje Armstrongas dalyvauja muzikiniuose vaidinimuose ("shows"), atlikdamas naujas dainas, kurios nuo tos pat minutės tampa populiariomis klausytojų tarpe.

Jam akomponuoja didelis orkestras, su kuriuo jis dažnai koncertuoja šalyje. 1932 metais dideliu pasisekimu Armstrongas gastroliuoja Europoje. Iš jos sugrįžta su švelnia pravarde "Sačmo" ("Plačiaburnis").

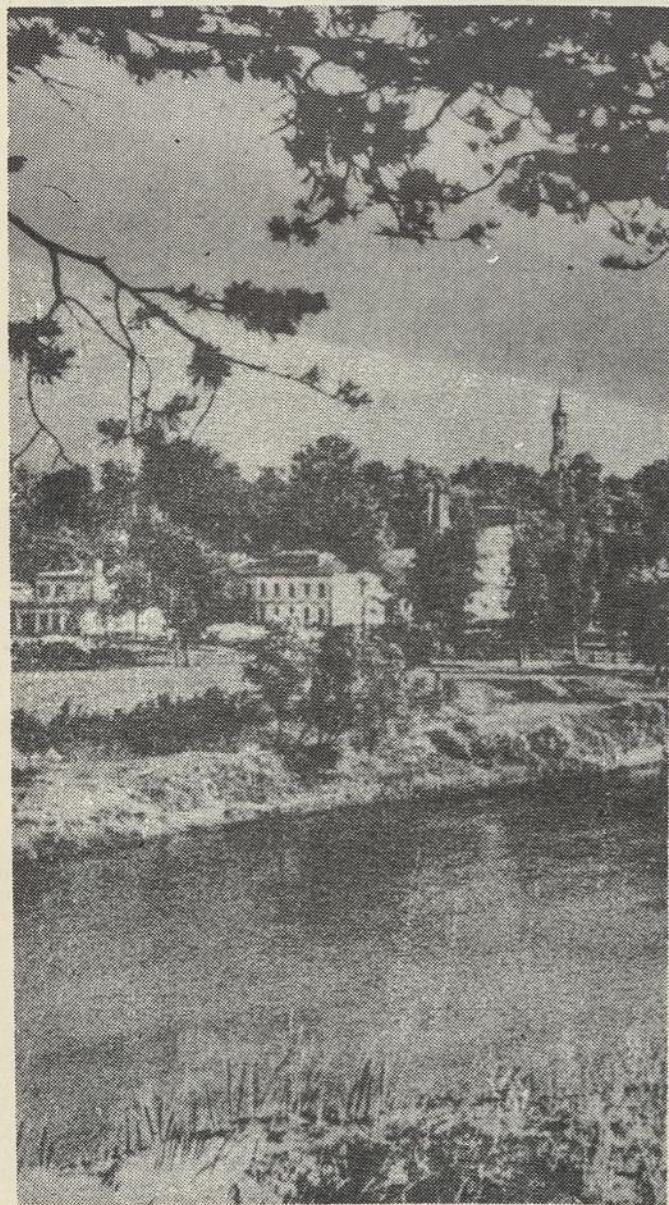
30-ji metai praeina gastrolėse JAV ir Europoje. 1936 metais, kartu su populiariu baltuoju dainininku Bing Crosby, Armstrongas filmuojasi kino filme "Grašiai iš dangaus". 1944 metais Metropolitan opera pirmą kartą surengia džiazinį koncertą su geriausiais džiazo muzikantais, kuriame dalyvauja ir Louisas Armstrongas su visais savo titulais.

40-aisiais ir 50-aisiais metais jis vadovauja sekstetui, ir nustato Dixieland stiliaus ansamblio pastovų sąstatą. Jo garbė auga. Tik 1948–1958 m. jis koncertuoja beveik visose Vakarų ir Rytų Europos šalyse, Japonijoje, Ganoje, anglų West Indijoje. Jo plokštelės parduodamos milijoniniais tiražais. Jis filmuojasi vokiečių, danų, amerikiečių (iš viso 18-je) filmuose. Populiariu tapo filmas "Didysis Sačmo", išėjęs į ekranus 1957 metais.

Nė vienam negrų artistui nepavyko susilaukti tokios garbės ir pripažinimo, kokį pasiekė aktorius, vokalistas ir pūtikas L. Armstrongas.

LIETUVOS KURORTINE ATEITIS

VIDA GAVELIENĖ

DRUSKININKAI

Saulės, oro ir vandens laboratorija galima pavadinti mokslinį kurortologijos centrą, kuris jau ketveri metai gyvuoja prie Lietuvos profsąjungų kurortų valdymo tarybos. Šio centro mokslinės grupės, dirbančios Druskininkuose, Palangoje, Birštone, ekspedicijomis lankančios kitas respublikos vietas, tyrinėja kurortinius Lietuvos išteklius, kurortinių faktorių poveikį žmonių organizmui, kuria naujas, efektyvias metodikas įvairių susirgimų sanatoriniam gydymui.

KĄ SLEPIA ŽEMĖ

Lietuvos žemės gelmės nepasižymi gausiais gamtiniais turtais — iškasenomis. Ne turime savo metalo rūdų, anglies, didelės pramoninės ateities nežada ir surastos naftos gręžiniai. Tačiau Lietuvos žemės turi kitų gėrybių, kurių vertė sunkiai pinigais išmatuojama, bet kurios labai reikalingos žmogui.

Respublikos kurortologai drauge su Mokslų akademijos geografijos skyriaus specialistais atliko kompleksinius Lietuvos kurortinių resursų tyrimus. Geologinių paieškų metu atrasti visiškai nauji gydomojo purvo bei aukštos ir vidutinės koncentracijos mineralinio vandens telkiniai pietvakarių, taip pat šiaurės Lietuvoje. Mineralinio vandens, pasirodo, esama ir Palangoje. Jau padaryti eksploataciniai gręžiniai, įrengti biuveliai. Tai įgalina žymiai išplėsti šio puikaus Lietuvos kurorto profilį. Iki šiol Palanga garsėjo kaip pajūrio klimatinis kurortas. Ateityje tai bus viena stambiausių klimatinių-balneologinių gydyklų visame Pabaltijyje.

KĄ GALI SAULĖ

Trejus metus lietuviškame Baltijos pajūryje veikė biofizinė stotis. Lietuvos kurortologai drauge su Maskvos Lomonosovo universiteto specialistais tyrinėjo saulės intensyvumą ir jos poveikį sanatoriniams ligoniams ir poilsiautojams. Tyrimai parodė, kad Palangoje ultravioletinė saulės radiacija žymiai stipresnė, negu Tarybų Sąjungos pietų kurortuose. Palangos saulė yra intensyvesnė netgi už Eupatorijos saulę, kuri iki šiol buvo laikoma ultravioletinio spinduliavimo rekordinike. Mokslininkų nuomone, tai apsprendžia atmosferos būklė. Palygint, vėsus Palangos mikroklimatas, šaltos jūros masyvai, vėjai, išsklaido atmosferos dulkes. Ultravioletiniai spinduliai čia nekliudomi pasiekia žemę ir dirba savo naudingą darbą rausvindami poilsiaujančių odą.

Neteisingai iki šiol buvo skelbiamas saulės pavojus. Visiškai nepagrįstai gydytojai rekomenduodavo saulės vonias pradėti nuo penkių minučių. Sudėtingos aparatūros dėka Palangos kurortologai nustatė, kad pirmą kartą besideginančiam paplūdimyje žmogui per pirmąją pusvalandį neįvyksta jokių funkcinių pakitimų. Tik po pusvalandžio, o kai kada ir dar vėliau, organizmas vienaip ar kitaip pradeda reaguoti į saulę. Priklausomai nuo individualių kiekvieno poilsiautojo ar besigydančio savybių, jiems yra skiriami diferenciuoti saulės vonių režimai.

KĄ ŽADA ORAS, VANDUO, PUŠYNAI...

Nuo neatmenamų laikų, palydėjęs saulę, ilgiausios kurortininkų voros nusidriekia Palangos paplūdimiu. Buvo manoma, kad tokie pasivaikščiojimai labai naudingi sveikatai, kad tuo metu mūsų plaučiai gauna daugiausia neigiamų ionų. Ir vėl mokslas, moderni aparatūra tarė savo "ne". Pasirodo, aktyviausios neigiamos ionizacijos zonos Palangoje yra ne palei pat jūrą, o šiek tiek toliau — buvusiam Tiškevičiaus parke ir taip vadina moje Meilės alėjoje. Gražiai sutvarkyta aplinka, na, ir žinoma tie neigiami ionai vis daugiau čia sutraukia vaikštinėtojų. Stiprios

neigiamos ionizacijos zonos surastos ir kitose Lietuvos vietose — prie ežerų, upių, pušynų masyvuose.

Taigi, gaustis kurortiniai resursai — hidromineralinės versmės, gydomasis purvas, tūkstančiai ežerų, upių, pušynai, vaizdingas landšaftas, specifinis kai kurių vietų mikroklimatas žada Lietuvai didelę kurortinę ateitį. Pagal mokslininkų rekomendacijas numatyta steigti kurortines, trumpalaikio ir ilgalaikio poilsio zonas palei visus stambesnius pramoninius respublikos centrus. Kurortinių faktorių ištekliai leidžia plėsti ir Palangos, Druskininkų, Birštono kurortus.

Snaigė

Snaigė nusileido
Ant beržų prie kelio,
Ant tavojo veido
Ir pušies šakelės.

Vaikščiojom apsvaigę,
Džiaugsmą kas sudrums?
O pirmoji snaigė
Būrė laimę mums.

NIJOLĖ SIAURYTĖ

Išeinant

Gera išeinant žinoti,
Jog durys atvertos liks,
Ir tavo pirmajam žody
Bus didžioji tiesos dalis.

Pabūkim linksmi — jau išėję,
Dar nepadareę klaidos.
Slepiasi veidas šešėlyje —
Saulė toli nuo laidos.

STASYS JONAUSKAS

LLD Reikalai

IEVA MIZARIENĖ, Centro Sekretorė

Apie buvusį labai sėkmingą mūsų Lietuvių Literatūros Draugijos suvažiavimą nelengva rašyti. Jis jau buvo aprašytas: jo nutarimai, protokolas, rezoliucijos buvo paskelbti laikraščiuose. Dabar, rodos, mums visiems lieka uždavinys tuos nutarimus įvykdyti.

Iš Centro Komiteto raportų suvažiavimui pastebėjome, kad Draugija gyvuoja gerai, turint mintį faktą, kad mirtis kasmet iš mūsų tarpo išplėšia nemaža narių. Džiugu, kad gauname naujų narių, kurie šią spragą užpildo.

Iš priimtųjų rezoliucijų, ypatingai iš organizaciniais reikalais rezoliucijos, galime daug ko pasimokyti. Šią rezoliuciją turėtume perskaityti susirinkimuose, gerai pastudijuoti ir bandyti įvykdyti užbrėžtuosius darbus.

Galime pasidžiaugti, kad mūsų 11-asis suvažiavimas, kuriame buvo atžymėtas LLD 55 metų gyvavimo jubiliejus, pakėlė visų upą.

"Šviesos" redaktoriaus A. Bimbos raportas, kuris talpinamas šiame žurnalo numeryje, parodo, kokią svarbų darbą atliekame, leisdami vienintėlį pažangios minties lietuvių kalba žurnalą Amerikoje.

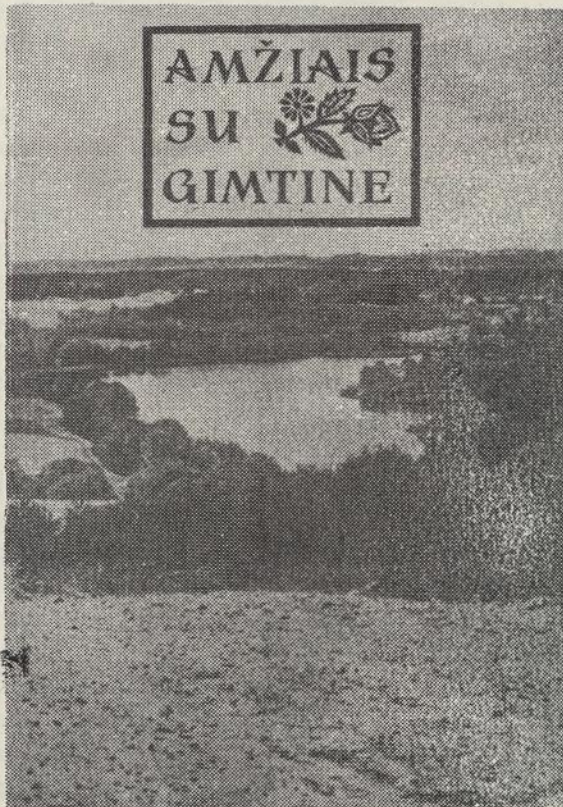
* * *

Spalio mėnesį nariams išsiuntinėjome 83-čiąją knygą. Tai Vytauto Kazakevičiaus knyga "Amžiais su gimtine", ryšium su Rojaus Mizaros 75-uoju gimtadieniu. Angliškai skaitantieji gavo A. Bimbos knygą "The Molly Maguires". Kuri kita lietuvių organizacija Amerikoje, gali su mumis lygintis knygų leidime?

* * *

Kai skaitytojai gaus šį žurnalo numerį, jau turėsime naują Centro Komitetą. Balsavimuose dalyvauja geras skaičius kuopų; galima, kad ne visos.

* * *

V. Kazakevičiaus knygos apie Rojų Mizarą viršelio aplankas

Šiais metais Lietuvių Darbininkų Susivienijimas mini savo 40 metų jubiliejų. Žinau, kad kiekvienas mūsų Draugijos narys šiai garbingai organizacijai linki ilgiausių metų. Džiugu, kad mūsų Draugijos nariai ir kuopos taip artimai bendrauja su LDS. Vieni kitiems galime daug padėti verbaudami naujų narių, taip pat ir kituose darbuose.

* * *

Šis žurnalo numeris šiais metais paskutinis, tad noriu padėkoti visiems nariams už tokį gražų bendradarbiavimą su Centru, ir palinkėti laimingų Naujų Metų, visiems geros sveikatos ir daug energijos.